Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 29 МАЙ, 1984 ШУ. ◆ № 64 (6942). ◆ Мах 3 кеп.

ХIАРА БАЛХА ДИЙНАХЬА ОВСАРЕ КЪАХЬЕГА!

Социалистически яхъа дневник

Лаьрхlар кхоачашдеш

Пятилетка заданин дика кхочашдеш хьабоагlарех а Гудермесски медицински инструментий завод.

Ер шу доладуш доккхий социалистически декхарш тlаийцар предприяте коллективо. Церна кхиъе да укх шера продукци арахецарга планал совгlа 3,2 процент дакхдалеш. Пятилетка дiть шера планал ... 180 эзар сом продукци арахецна.

Цу юкъа кхачо лерхl ... условеш ... гигаваттий йоакхал 130 ... киловатт-сахьат электрически энерги.

Шера лаьрхlад ... 25 ... предложенеш балха юкъайоалае хIинта, хIанзале 11 предложени йоалаяй, царех хьалхина экономически пайда 8 эзар сом ба.

Керда технологи балха йиъе йоалаечун халача технологически процессашта механизаци ечеи дlададейта лаьрхlад шера 15,7 эзар сом.

Цу деррегача гlулакхий терко а еш дика ча толамашца чаккхбаьккхаб предприяте коллективо укх шера хьалхара бiть бутт.

Товарни продукци арахецара план 100,6 проценти, продукци махкала кхачхара план 100,5 проценти кхочашдьй завода коллективо.

Социалистически яхье шоаннара хьоакхам телаш дика къахьега нах шортта ба укхаза. Царех ба слесареш Т. Солтаханов, Ш. Межидов, А. Мачигов, сварсовщица З. Егорова, токарь-револьверщик В. Мезенина, токареш Р. Ватиева, Г. Вакуленко, кхыбараш.

Н. БОРИСОВ.

●

Мехкдаьтта — дукхагlа

Доккхий декхараш тlаийцад «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахоша укх шера план ханал хьалха кхочашьдра. Хьинар кхо ца деш къахьегача царга укх шера йисте а яьнха бурудеттарашна дlаехнар яхьа скважина шера за. Цудухьа шоай еррига торонаш оарцагlа хьахай цар мехкдаьтта дукхагlа даьккхара. Къамегча скважинашкара дукхагlа «Iаьржа дошуд» даккхара кислотни обработкаш яй мехкдаьттехоша, лакха даьлаш йола газ чуакхийтай тlоакашка цигара мехкдаьтта дlаенагlа хьахоастера чаккхьлакхий ... мероприятеш. Цу гlулакхаша вlаштlехьдалийтад ер шу доладелча денз хIанзалехьа планал совгlа йис зар тонн тартта мехкдаьтта даккха. Пачхалкхен планал совгlа шахьала хьинкий 380 эзар сома мехка товарни продукци. Къахьегама овсарле заданех 2,6 процент лакх а яь, дикна тlехкхоачаигьийй мехкдаьттахашна шоаита оаша заданш.

Мехкдаьттан тоаш йоахача управлена промыслашта юкъе яьрмача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Еркандин Каим Валаевовича кулгалдеча цхьоалагlча промыслы коллективо. Ерригача управление планал совгlа даьккхача мехкдаьттах дукхагlдар ко даьккха да. Социалистически яхье тоалагlа моттиг лаьцкхай Хацепко Петр Ивановича кулгалдеча промысла коллективо.

●

Июнь бетта чотагlа

Къаьстта дика къахьег пятилетка дiаьлагlа шера Вознесеновски газобензинови завода болхлоша. Цхьанкха бутт дlабаьийтабац цар шоаш тlаийца социалистически декхараш дикна тlехкхоачаш ца деш. Ер шу доладелча денз хIанзалехьа пачхалкхен планал совгlа цар арахийцад кйс эзар тонн газови бензин. Техникарча денга кхачалехье дукха хIама ца эшаш кхоачашьйй цар на продукци арахецара ах шера план. Еха газ кийчьяра ихе бетта план кхочашьйрах 10 мае рапорт а деиа. хIанзалехьа тlабоагlача июнь бетта чотагlа цар кийчьяй ихк миллион 400 эзара кубически метр газ.

Къаьстта дика тоадаьд завода коллективо укх шера ший техникоэкономически хьоклмаш а. Къахьегама овсарле лакхьара пачхалкхен план бархlа ихн процент совгlа тlехкхоачашьйй. Планал совгlа продукци махкала яккхарах, бийдах, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоарах, арахецача продукцеча дlабада их локбарах заданех совгlа укх шера пачхалкхена 282 эзар сом пайда бааб завода болхлоша.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

●

Пхе бетта план — ханал хьалха

Къахьегама вахте еттача «Ростовэнергоремонт» ихача предприятена чуйоагlача Грозненски участка болхлоша къаьстта дика къахьегаш толамаш доах укх шера. «Хlара балха дийнахьа дисциплина тlехдикен хьадар дукхагlен хилийта!» яхача доавзагlа шерра социалистически дик йоаржальча цар рапорт делар 21 мае деррига техникоэкономически хьоакхамий ихе бетта план кхоачашьярах. Дукха балхаш даьд цар «Грозэнерго» шоалагlча теплоэлектроцентралерча оборудованена капитальни ремонт еш.

Белгалбаьлна дика къа а хьегаш, социалистически яхье дика хьалха латтам хьабоагlарех ба цига слесареш Рябых Владимир, Дегтярев Павел, Широкий Владимир, сварщикаш Федько Евгений, Сирченко Сергей, кхыбараш. Хlара сменагlа нормаш цар кхоачашдо 110—115 процент.

Х. СУРУДЖАНЦ, «Грозэнерго» оператор.

Ер аьхкагlа шу да Веденски мехаески хlамаш тега мозорастка йолаш Баматгириева Разета болх бу.

Ший къахьегама цхьь укхзаара дlаболабаьб Разета, укхаза дlайийцай из Ленински комсомола мутlарашка а.

«Хlара балха дийнахьа дисциплина тlехдикен хьадар дукхагlен дlалийта!» яхача давзагlа къахьегача Баматгериевас дика производствени хьокхамаш долаш чаккхбаьккхаб укх шера бiть бутт.

Уж толамаш лаагl за долийташ боах бу цо укх демоцка а. Дийнахьара норма 120—125 процент кхоачашдо хьинар долча йою.

СУРТА ТlА: Р. Баматгериева.

З. БАТЧАЕВА сур.

Баьцадаараши соми хьалкхеду

Шийтlа гектар кхай тlа баьцадаараш хьалкхеду укх шера Шалински района «Южный» совхоза кхаш ледадераша. Агротехнически дикагlча дешшна дlа а йийна хlана дегlайоагlаш латтача помидораша, нарсаша, кхачаш свеклашта эзаш дола балхаш деш боахк Тасуханов Мохьмада, Абдулкеримов Хьасана, Хамзатов Хозабаудина, Усманов Ахьмада, Магомадов Адама кулгалдеш йолча бригадашкара болхлой.

Цар декхар тlаийцад планагlа докха доагlараш 2700 тонн долаш 3000 тонн баьцадаараш пачхалкхенга доала. Из тоалме кхоачашдара хьинар да кхоаем къахьег цар овсар дlадоаяхкаш, садоалла хlамаш ца халийтараш лаэрам ца деттадалийтараш молкаш етташ, хиш дехкаш, кхы тlа де дерзаш деш.

Уж балхаш къаьстта дикагlа чаккхдоах № 5 йолча Тасуханов Мохьмада кулгалдеча бригадерча болхлоша. Хlаьта царна юкъе овсарле лакхагlа йолаш къахьег Вознкина Любас, Шарипова Дадакас, кхыбараша.

Хьувихьам луш арам 214 гектар а йолаш 519 гектар соммий бешамаш я цу совхоза. Уж лелаеш а пхи болхлой бригада я. Сом дика хьункъабара шоай низаш тlадероадаь хенашта гоннахьара овсар дlадоаяххаш, химически молкашца обработка еш, хиш дехкаш ба бешамаш лелаераш. Хlаьта бригадашта юкъе яьрмача яхье дикагlа балхаш лу Яхьяев Хьасана кулгалдеча № 4 йолча бригадо. Нормаш дикка тlехкхоачашдеш къахьег Мусталаева Тамаре, Межидова Зинас, Муталиева Садас, кхычар.

С. СУРХОЕВ.

1984 шера 28 май хьетlаьттам хlара кхоабача lехьзоара шуро дlакхаьчаб йола

СВОДКА

(кг)

Районаш	1984 шера	1983 шера
Наурски	10,3	10,0
Надтеречни	8,4	9,8
Шалински	8,4	8,1
Грозненски	8,4	8,8
Ачхой-Мартановски	8,1	7,8
Шелковской	7,9	7,8
Гудермесски	7,5	7,9
Урус-Мартановски	7,3	6,7
Сунженски	6,9	7,2
Назрановски	6,7	5,6
Малгобекски	6,3	6,9
Республикена тlехьа	7,9	7,9

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советен облсовпрофен

ДОАХАН ДИЗА ДОЛАШ IАНГАРА ДОАХАРГДА!

ДОАКЪАР КИЙЧДАРА МЕСЯЧНИК КХАЙКАДАЬД РЕСПУБЛИКЕ 25 МАЕ ДЕНЗ 28 ИЮНЕ КХАЧЧАЛЦА

Республика колхозий, совхозий, кхыча юртбоахамен промышленни предприятей коллективаш гlокен мошен доакъар кийчдеча хьинаре болх бара оарцагlьлар духьа Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советой облсовпрофой 1984 шера 28 мае денз 28 июне кхаччалца месячник кхайкадаьд доакъараш кийчдара. Месячник долча юкъагlа районашта заданеш оттаяй йол, сенаж, баьца хьоар кийчдара.

НГlАССР юрта боахама министерство, «Чеченингушвино», «Чеченингушсельхозхимия», «Чеченингушплодоовощхоз» яха объединенеш, НГlАССР Госкомсельхозтехника, горисполкомаш, райисполкомаш, юрта боахама болхлой профсоюза обком, районий агропромышленни объединенеш декхарийла я юрташкара къахьегамхой месячника заданеш толаме кхоачашьяра оарцагlбалар духьа беча организаторски политически балха боарам лакхбе.

Доакъараш чуэца тер ма лу дукхагlа болхлойн техникески средстваш хьоаае. Колхозийи совхозийи болхлоел совгlа, доакъараш кийчдеча белхашка кхыбола бала нах а хьежабе, шефство деладеча промышленни, тlешлоштьяра, транспортни предприятеш шерра даяьа а лоадаш субботникаш, воскресникаш де.

Эрий тlаьнанача баьций цоашнара а хlаьта яшта аьлашнара, хьунашнара, хьун овсанара а баьцаш хьакха.

Доакъар кийчду месячник долча къагlа доакъар кийдеча техникина техническа гlулих дегlа, хадданза машенай сатхалаш лоаттаела Iалаш де. Баьца хьоар доаккхача, доакъарашта гранулированни брикетированни еча техникаш, агрегатех овсаре болх байташ пайда эцар духьа шерра социалистически яхь йоархае.

Кийдеча доакъарий дикала дира тlахьовам оттабе, уж кийчдара технологи йиза кхочашье: кийчдеча доакъарий дикалан уж шоай ханнахьа дlатlаэцарах хьалкхара колхозийи совхозийи кулгалхой персональни бехктоклам лаккхабе.

Доакъараш кийдара месячник долча юкъагlа хlара колхозе, совхозе шортта калореш йоалла кхача кийчбелга, культурно-бытовойа медицински гlулакхаш дега вlаштlехьдаккха.

Доакъараш кийчдеча дийнахьа бу боах эттара дукхагlа бар духьа шерра социалистически яхь йоархае, моральни материальни стимулех шерра пайда эца.

Месячник долча юкъагlа районаша, колхозаша, совхозаша лелаеча социалистически яхьа условеш чlоагlъяьй.

Республикански газетий редакцеш, НГlАССР телевидени радиовещанен Госкомитет декхарийла я доакъараш кийчдара лелам шерра бувца.

1984 шера 28 мае денз 28 июне кхаччалца йолча юкъагlа доакъараш кийчдара районашна, колхозашна, совхозашна, промышленни предприятешна лелаеча республикански социалистически яхьа

УСЛОВЕШ

Социалистически яхье вотъьяаргаш лоархl гетта-ра дика йол, сенаж, баьца хьоар кийчдара оттаяь заданеш кхоачашъеча эттара дукхагlа хьокхамаш лакхдаь йола районаш, колхозаш, совхозаш, промышленни предприятеш.

Доакъарий дикалгара хьедехараш:

а) деррига доакъараш классни хила деза;

б) 1-ча классах хила еза (кхы кlезигагlа йоацаш):

йол — 75 проц.,

сенаж — 75 проц.,

баьца хьоар — 70 проц.

Яхьа итогаш хlара кlира массала доал ю, отчет еча юкъегlа доакъараш кийчдара балхий темпаш уж дукхагlа дахара тергал а деш. Эттара дукхагlа хьокхамаш лакхдаь йола шин район, итт боахам, хlаьта кхтта городера шин организаци республикански газеташ тlа оттадаьча Сийлен улга тlа йоах.

Эттара тlехьара социалистически яхьа итогаш бетта ю. Итогаш еча хана керттерча хьукмашца цхьана тергалъю доакъарий дукхали дикали, цар учети уж лоаттадарей хьал.

1-гlа 2-гlа моттигаш лаьцча районашта, эттара дукхагlа хьокхамаш лакхдаьча г. Грозне 10 боахама, цхьан района, 2 предприятена, организацена е учреждена Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советен облсовпрофен сийлен грамоташ лу.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советен облсовпрофен сийлен грамоташ енна йолча ерригача районашта, колхозашта, совхозашта, предприятей е учреждений коллективашта Нохч-ГIалгIай респотребсоюза фондашкара «ЗИЛ» яхача марках йола цхьаца холодильник хьохаю дикагlа белгалбаьнча болхлошна йоахк.

ДЕРРИГЭСКАРА КОМСОМОЛЕ ФОРУМ

28 мае Новкъахча Кремлевски дворце болх дiаболабаьб комсомольски организацей секретарий Дерригэскара совещане.

Гулбеннаршна чlоагlа, дlаьхдаь тlоараш а тохаш тlаийцар новкъостий К. У. Черненко, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Г. В. Романов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков.

Совещани хьайийллар КПСС ЦК Политбюро члена, СССР оборона министра, Советски Союза Маршала Д. Ф. Устинова.

Совещане дакъа лоацаеча массава раьза а волаш сийлахьча президиуме хержар новкъост К. У. Черненко керте латта КПСС ленински ЦК Политбюро.

Къамаьл де дош лу КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя К. У. Черненкона. Цитарчар тlаийцар из чlоагlа, ца соцаш дукхача хана детташ тlоараш а долаш.

Новкъоста К. У. Черненко къамаьлага чlоагlа уйла тlаьхийта ладийгlар, дlаьхдаь деттача тlоараша цкъа сецна дукхаза а юкъегlа даьхар из.

Новкъоста К. У. Черненкос доам бир эскара комсомола Цlеча Байракха орден енна хилярах. Берригаш а хьалгlоатт. Чlоагlа, дlаьхдаь детташ тlоараш а долаш цо орден дlайолл Советски Эскарен Тlема-Форда Флотен комсомольски организаце байрахах.

Цул тlехьагlа тlема гоэзал лакхьар духьа лоаттабеча къовсаме Эскарен Флотен комсомольски организацей лоархlам лакхбара хьакъехьа доклад йир Д. Ф. Устинова. Вайна массанена а дегашка латт, аьлар цо, хlанз вайна хьалхашка КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Константин Устинович Черненкос даь къамаьл. Къахьегачен дика чулоацам болчен цун къамаьло, Советски Эскарен Тlема-Форда Флотен комсомольски организацена Цlеча Байракха орден яларо вай гlаддигар, вайга доккхал дейт.

Эскарен Флотен тlемалоша-комсомольцаша, ерригача личии составо Коммунистически парте Центральни Комитета, Советски правительствана, деррига халкъа дош лу эскаркой декхар шоаш дlахо а диза кхоачашдергхилярах, вай сийлахь-йоккхача Даьхен маьрша, кхоллам кхахьегаш лорабеш сийрда бlарг кхоабаш латтаргхиларах.

Вай укхаза гулдена хьа, белгалдаьнккхар оратора, белгала башха-дика ха я Апреле хиннача КПСС ЦК Пленумо керда импульс елар парте XXVI съездо, цул тlехьагlа хиннача КПСС ЦК Пленумаша оттадаь декхараш кхоачашдара тlаерзаьча деррига халкъа инициативана.

Д. Ф. Устинова белгалдаьнккхар, дегlаена социалистически общество эргальяха тоалра декхараш чоалханча арахьарча политически хьалашка кхоачашде дезаш вай халкъ хилар. Цо дlадех машар баьхан долаш лоаттабеча къовсаме низаш шолда, кхолла доахилга мехка оборона ма могта чlоагlьелга. Тахан, цlаккха а ца хиннача тайпара, актуальни я вай ерригача тlема кийчо лакхьарца цхьана хила беза машаргахьа вай боахка гlа, яьхача В. И. Ленина указанн.

Из ленински васкет кхоачаш а деш, парте цlаькха а мел ца йолийташ уйла тlайоххийт Герзашерча Низашта, цар тlема низ боккха бара, эскарен халкъен йохаргйолаш цхьоагlо чlоагlьяра.

Парте хаддашза еча йоахкошна советски тlемахоша бlу тlарча къахьегаме доахача мерчача толамашца жоп лу. Шерагара шу массаш доах лаьхlу бlуни флота низайн лаьттан тlа, фега, форда тlа lомададара боараш, тlагlерта керадерзаду керда герзи тlема техникен Тlехь-тlехьа дукхагlа хул хьалха латта эскара доахкарца хьадаш тlемен политически кийчон отличникаш, классни специалисташ.

Дlахо дегlауха партийно-политически болх. Хаддашза чlоагlлу политорганашен партийни организацешен бlуни флота цхьийи вахарехь гlулакхашта еш йола алиаш. Лакхлу комсомольски организацей лоархlам.

Комсомольски организацей гlулакхашка кертера, лард лархlа еаш йола ориентир я, аьлар СССР оборона министра, Герзашерча Низий тlема говзал лакхагlча боарамга кхачар. Тlема Низа боарам — эскара доакъой, немай кийчон дикала хьала партийни пачхалхьалкхен мах бара кертера критери. Кертера критери я из Эскарен Флотен комсомола гlулакхий мах беча а.

Эскарен Флотен комсомольски организацей дерригача гlулакхашна толамаш доахаргхалара бола тепам — партийни кулгал.

Даьхен кхела хьалхара пхоли бехктоххам хиляр кхетадане, хlа аьнначе кийча хилакха, даим чlоагlа фе хилакха баргбац беррига тlемалой.

Эскара цхьан дакъах, цхьан кемах кхоачам баьбиса бегlац комсомольски болх. Лоархlаме да, заводий фабрикий, колхозий а совхозий а комсомольцашцара, ДОСААФ организацешцара тlема-шефски бувзам чlоагlдар. Эскара комсомол шийсихьара дакъа лаца деваш я деррига халкъа юкъарча гlулакха юкъе — школьни реформен профтехобразование реформен чакхйоаккхача, школьнитен ПТУ-штен новкъостал де деза кагирхошта луш бола тlема-патриотически кхетам тоабара.

Дlахо Д. Ф. Устинова дийцар тlема дисциплина чlоагlъяра декхараш, личии состава быта, цо культурни салоlилга вlаштlехьдаккхара хаддаза йоахо лива ярг ца хилар, хlаьта миттa комсомольски болхлой кадрашцара болх тоабелга, уж хьахоржилгех хьалкхоалгех лоархlаме хилар.

12 июле, аьлар СССР оборона министра, ленински комсомоло белгалйоаккхаргья ший исторе чуть лоархlаме йола событи — цунах Владимир Ильич Ленина цlи тилла 60 шу дизар. Шеко яц, Ленински комсомола денале отряд — орден делаю Советски Эскарен Тlема-форда Флотен комсомольски организаци дlахо а шийна хьалхашка латтача декхарий лакхала кургхиларах.

Эскарерчен Флотерчен кагирхошта идейно-политически, тlема, нравственни кхетам балара беш бола комсомольски организацей болх дlахо тоабара хьегlаьхьа доклад йир Советски Эскарен Тlема-Форда Флотен Керттерча политически управлене начальника эскара инарала А. А. Епишева. Цо хьакхайнадир, совещане оттадаь дешаш дувцаро ВЛКСМ организацей гlулакхаш дlахо эргадоадаш тоадара лаьрхlа рекомендацеш коллективно кийчъе йиш хулийтаргйолгах шее дог тиш хилар.

Эскара комсомол, ВЛКСМ ерригача отрядашта програмни лоархlам болаш ца нена къоста К. У. Черненкос даь къамаьл, белгалдаьккхар ... къамаьл деш ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара В. М. Мишина. Ораторо цийца ВЛКСМ-о Тlема-Форда Флота, Тlема-Фегарча Низашта, доазон тlарча бlуна дlалаю традиционни шефство толаме дегlаухаш хилар. Тlема кемаш тlа, эскара доакъошка, доазанастийн вашна гlулакх де ухийт комсомоло шие дикагlа кхебараш. Эргайоахаш тоаеш дикагlйча нахаш мехкарашта героико-патриотически кхетам балара система. ДОСААФ-ацен кхыча организацешцен цхьана комсомоло хьинаре дакъа лоац Герзашерча Низашта специалисташ кийчбеча. Эскарий ...

Дlаьхо болх беш я комсомольска организацей Дерригэскара совещане.

(ТАСС).

Газета цlей дездеча дакъа лаца

Германски компарте прiнле ехарах 25 мае «Унзере цайт» яхача газета цlей дездеча дакъа лаца ФРГ-е яхай А. В. Власов, КПСС ЦК член, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь керте латта КПСС делегаци.

Цу дийнахье а ФРГ-е дlакхаьчар делегаци.

(ТАСС).

САГ ШИЙ КХЕЛА ДА ВА

ВАЙ ЗАМАН НАХ ХЬАЛКХЕБЕ

Чоалханеи дукхха ха эшаци гIулахь да биззача боарамс коммунистически сакхетам бола керда саг хьалкхевелга. Укхаза йокхха моттиг кхоач ленински комсомолага. Цунна тIадиллад вай парте кагирхошта коммунистически кхетам балара бехкенталме декхар.

Коммунистически кхетама лоархIамегIарча оагIонех цаI я кагирхой уйлашка атеистически сакхетам чIоагIбелга. ХIана аьлча дика организацеш гIерт кагирхой шоай мугIарашта юкъеоза. Цар дика кхетаду къонабараш юкъебоагIаш ца хилча дика гIулакхаш хир хьда дIададргдолга. Цудухьа шоашта могар ду цар кагирхой шоай IотIъама кIал лоаттабе гIерташ.

Из кхета а деш лелабе гIерт МагIалбикера комсомольски организацеш кагирхошта атеистически кхетам балара болх. Укх тIеххьарча хана чулоацам кIоаргIа болаш шерагIен лелаю районе атеистически пропаганда комсомола горкомо а юкхьанцарча комсомольски организацеша а. Тайп-тайпара я цун формаш.

Царех цаI да ма могга шерагIа кагирхой вахаре керда обрядаш, самалаш юкъейоалаелга. ТIехь-тIехьагIа дукхагIа хул районе саг йоалаяь, маьре яха къона дезал вIашагIкхетар, керда бер дар торжественно дIаладелга, саг йоалаяр комсомольски IаьдалагIа чакхдоаккхилга. Ер цу доладелча деза комсомольски хьисапе хьоалчагIа деш ворхI моттиг хиннай районе.

Ерригача школашка, дукхача предприятешка вIашагIъекха болх беш я атеистически балха клубаши кружокаши. Цар каст-каста чакхйоах атеистически дешашта хетаь сайренаш, диспуташ. Из болх кхьачахьарчул дикагIа вIаштIехьбаьнна лелабу «Малгобекнефть» НГДУ, № 8 йолча юкъерча школе (комсомольски организацей секретараш И. Труфанов, А. Келигова), кхьача организацешка.

Кагирхошта атеистически кхетам балара лоархIаме форма я «Атеистически знаней лардаш» Iомаеш йола [illegible] политически дешара школаш. Кховзткъа саго дешаш цу тайпара кхо школа я районе. Моттигерча материалах пайда а беш дика чакхъювл занятеш Вознесенскерча газ чакхйоахка заводерча, района кертерча больницерча комсомольски школашка.

ВЛКСМ МагIалбика горкомо лаьрххIа йоакхо ю лекторски группай болх тоабара, кагирхошта атеистически кхетам луча царех дикагIа пайда эцара. Атеистически темех кагирхошта лекцеш ешаш ва горкома лекторски группацара ворхIи юкхьанцарча комсомольски организацешкарча лекторски группацара 35-я — ерригаш а 42 къона лектор.

Комсомольски организацеша каст-каста чакхйоах «Тамаш йоаца тамашаш», «Дин безами», «Дин музыкен», «Дин искусствои» яха а, кхьийола а тематически сайренаш.

ВЛКСМ горкоме вIашагIъелла болх беш я атеистически балха совет. Цо кулгалду юкхьанцарча комсомольски организацеша кагирхошта атеистически кхетам луш беча берригача балха. Цо новкъостал ду лекцеш, атеистически сайренаш кийчъеча. ТIаьхьожам лоаттабу комсомольски организацеша беча атеистически балха. Укх шера совето шин заседане йиицай атеистически болх вIаштIехьбаккхарах кхьь комсомольски организаце отчет.

Къаьстта терко еш лелабу ВЛКСМ горкомо а юкхьанцарча комсомольски организацеша а дика IотIъама кIала болча кагирхошцара болх. Къаьст-къаьста къамалаш ду царца. Укх тувлабенна, ког-гIортолга йоацача наькъа тIа бовла тарлургхилярах дIакхетабу.

ЦIьоалагIча, кхоалагIча, ялхлагIча, тIкъоалагIча, пхелагIча юкъерча школашка, 24-ча баркI шера дешача школе вIашагIъехна болх беш я бокккагIболча дешархой лекторски группаш. Цар кийч а деш къамаьлаш ду вIамагIболча дешархошта юкъе «Саги Iалами», «Малхи бутти лацарах», «Мишта дIадоладеннад даьлах тешилга» яхача а кхьйолча а атеистически темех. Дешархоица дукха кхетама болх бу динах тешараша мархаш кхоабеча хана. Из баьхан долаш соакха мархаш доастача деношка берригаш а хIама бац аьнна бола дешархой школе хьабаьхка дешаш хилар.

ХIьата а белгалданкха деза кагирхошта атеистически кхетам балара болх КПСС XXVI съездо, ВЛКСМ XIX съездо, КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо дIадехарашка хьежжа дIаоттабе комсомола горкомея юкхьанцарча комсомольски организацейи вIаштIехьа ца даьнилга.

Дукха беце а дешархойи кхувшбоагIараши ба цхьайолча юрташка ди лелаберий IотIъам болаш. Цхьабола кагирхой ба дина замонех баха гIерташ. хIана. а моттигаш нийслу дукха иштий кхузлаш, низагIа мехнарий удабеш, шариIата закох саг йоалаяри йитари леладеш.

Къаьнача замах юкедисача вай социалистически вахарца тарде йиш йоацача Iаьдалах ваха гIертилга гойташ дар СоагIапша вахача Гандалоев Вахас даьр. Шийга маьре яя раьза йоацашехьа низагIа наькъа йоI йодадьар цо. Из баьхан долаш советски законах суд хьй дуна.

Цхьадолча дакьъе хIама а ди лелаберий IотIъам хилар да лархIа йиш я цхьацайолча школашка комсомола мугIарашка дешархой вIашга хилар. Ленински комсомоле чуаца ха йолча дешархоех диълагIа дакъа мара комсомольцаш бац Дабий - Юртарча юкъерча школе, кхоалагIа дакъа мара комсомольцаш бац Юкъерча Ачалкхерча школе а. Къыча школашкарчул шоаза-кхоаза кIезигагIа ба цу школашка ВЛКСМ мугIарашка бола дешархой.

Дукха комсомоле хила ха болаш бола къона болхлой ба районерча совхозашка а комсомоле чу ца озаш. Из, цига - даде, совхозашкарча комсомола комитеташа шоай болх эсала лелаберах да. ШоалагIа-дало, кхоната болхлоех цхьадола дакъа ди лелаберий IотIъам болаш хилара а да.

Къаьнача замах юкедисача нiрчагIа гIулакхех лархIа деза кегъара школа йистеъначача кагирхоех цхьабараш цхьаннахьа деша а оттанза, е общественна пайданеча балха баха а раьза боацаш айлашхьала леладу. Тха горкомерча учетах соахка районе юкъера дешар дийша баьнача кагирхоех 174 саг ва е дешаш а е болх беш боацаш лелаш.

Городе а районе а дукха гIишлонхой, комсаш лелараш, механизатораш, хьайбеш лeладераш, кхьча говзалех болхлой кхаш моттигаш я. Балха отта моттиг лахар дехаш царех кагирхой баьхнача, лакхе белгалдаьхача баьшашка гIолга шоашта горкомо могадича из вIалла дIатIааца тигац цар. Цу тайпарча кхийна нийсбеннача «нидивенцашта» юкъе ба комсомольски билеташ кисе доахкараш а.

Дукха кхоачамбоацараш да керда советски обрядаши законаши вахаре шерагIа юкъедоаладара комсомольски организацешка беча балха а.

«Малгобекский», ГI. Ахриева цIерагIча совхозий цхьайолча предприятей, учреждеши комсомольски организацешка геттара эсала лелабу кагирхошта Iилман-атеистически кхетам балара болх. Геттара харцахьа лархIа деза, цу организацешка дика а кхьдола а тIехьадиса, аулаче гIулакхаш шиъех дIадаргда аьнна хеташ хилар.

Комсомольски активисташа кхетаде деза лерттIа дика вIаштIехьбаьнна кагирхошта атеистически, интернациональни, патриотически болх лелабарцеи, дика кхьдола а аулаче гIулакхаш леладераша мара къоасам лоаттабарцеш мара бизза коммунистически сакхетам бола керда саг хьалкхеве йиш йоацилга.

Цу дерригача кхоачамбоацарий лоархIам а беш, КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо дIадехарашка хьежжа ВЛКСМ МагIалбика горкомо ший арIанарча пленуме дийцад лакха коммунистически сакхетам болаш кагирхой кхебара дош. Пленума соцам тIа белгалдаьхад таханарча вахаро дIадеххача тайпара из болх тоабара горкомо а юкхьанцарча комсомольски организацеша а де дезараш.

Т. ХАНИЕВ,
ВЛКСМ МагIалбика горкома шоалагIа секретарь.

ХЬИНАРЦА БЕЛГАЛЪЮВЛ

ТIера цо йоалаш балха дийнахьа къа а хьийга цезара арайоагIаш вIалла балхаш йоагIий а хац ХIажар. Цот хоиу из ший балхах яшаш е бIубенна а йолга. Сел ший балха тIа цаьрзаха ва е ма яц из Назранерча трикотажни фабрике ана. ДиълагIа шу мера доладенначча. Баьда, поаца бац бараьши тегарочун говзалга кхача, из Iомае гIертеш цо хьабена мишта. Из балха йоагIача хана цхьанкха хIама хоаш лелаш оалига ва. Тешаме кийча ю, хара алла аиай.

БархI класс ьыхкачул тIехьагIа Назранерча профтехучилище деша вгIаш, из професси Iомаеш ми цу дынкхад. Цун тIехьагIа цо балха хьачо трикотажни фабрикерча сабрейнарча дешаре школа фиянале II класс кхьынар. Кхетам, хьесап лакхдера оагIа балха тIа а чIоагIа нехьадеел дешар.

— Дика хьинар долаш, хIамеа саза самхетам, хьисап долаш йоI я Мадова ХIажар, — аьлар комсомола комитета секретаро Могушкова Лидас. — Цун хаинера болча кагийча наха а желкарша а цо мо къахьегаре, тха фабрика балха гIулакхаш чIоагIа аттув боалеш леларгдар.

Лидайна а кхьчерна е чIоагIа новкъа да укх эттара белгахамерча хана цхьай фабрика тIехьайнсар, плам кхоачаш ца яр. Да а да из хана кета а хIара цун боалло оаргагIа вале а воагIаш хIама. Укхаза а дитадец из тесса. Дукха ха йоацаш партийни собрани хилар фабрика цу гIулакта тIеталь. Комсомольцаша а уйла йий цу деша, дагабеьнаб, болх юкабетта новкъадар дIеданккаре нашкъаш белгалдьад. ХIажар а я цунна ший деньа юкъедевна дега. ХIара сменах йоагIа норма 115—120 процент кхоачашъеш хьайоагIа из. ХIьата дIахо мел йода чуйбина ший къахьегама теля айша я из. Къаьстта терам тIабохийт цо шие тега баракъе ма кулна дикагIа тоэш хилийтара. Тамаш а яц кхьчерна саммаI чIоагIа тоаю хетац цунна а, во продукци араяьц, ясаш, шоай фабрике йецаш, гIад детташ, кхьча горедашкаре юзухьйта шоай продукцех йиза контейнераш. Цудухьа гIерт ХIажар цо тега мага наькъа майхам, берий чуьйрахь хачеягам, къаьдоле берашка хозагIа а денлагIа а кургаьне тайпаре тийча дакка.

КхоалагIча разряд болх бу цо. Балха говзал цо из арре Iомаешь хилара юкъе кхачаш, аэа йиш я из. Баьда, балаш дIадаькарри разряд йолча хьадари вIаьша ца доаIаш а ма ниэслой. ХIажара балха говзал дукхе лаккагIа я.

Вай лакхе белгалдаьхча тайпара, фабрика дахьа а цига вичур тIехьагIа а до дешар дукхьаьа балха нехьадалина Iац. Дикка бериат долаш латт цаш коллектива юкъерча векара а. Байтара мукъе йоалаеш а чуэда гIертец ХIажар. Цун дага салоIам хулаш е делам а дукха гIулакхаш кордоагIа' комсомоле комитета баалаца дукъадена: «Комсомольски прожектора» рейдаш, сатирически листовкаш, пенгазеташ, къонабераццаре беседаш, кхьйола тайп-тайпара комсомольски поручеиш... Массанаьа а дIакхоач ХIажара хьинар а дега камьрцшел а. Ишта вахаре деаьъа йоацаш а оасаре къахьегаш а из хиларца дукхаза сийлен грамоташ а премеш а яьа белгалъювд.

Iхаца къамаьла деш латташ цхьамьачIа яхе гIерташ сиза ер ХIажар. Кхьр тхона балхах мукъеоаллеша а из сагото хIама хиннай, цо болх бечо II-ча конвейере бригаде совета совещани а хийчлуш ер цу дийнахьа. Цун юкъе декъа йоацаш ер ХIажар а, тIехьайнса тоам бацар.

М. ХАСУЛТАНОВ.

СУРТА ТIА: Назранерча трикотажни фабрика бераньэтегархо Мадова ХIажар.
Автора сурт.

Болхлочун уйлаш

Диц хIана даьд тхо?

Бахача наха чIоагIа хоатташи дIазцаши я оаха арахецаш йола продукци: диванаш, маьнгеш, барзкъаши леладу шкафаш, креслаш. Малухьа укх хоатташи дикагIо хьада гIерт тхо.

Тха фабрика укх шера дIабахача йиъ бетта план кхоачашъяьй. ХIьата оаха хьаь мебель во я аьнна цхьаьккха рекламаци енаяц, соакха укх хана уж 12 хинаяле.

Цхьабакъда, хьалхашка латта декхараш кхь а доь ккагIа да. ХIьата уж кхоачашдара эпар да эттара хьалхарча даькъе предприяте администраце, общественни организацеша наькъа къахьегама хьалаш лерттIа вIаштIехьдахар. ТIакха мишта латт из гIулакх кIалдача мебела обойщикий участке?

Са звенона кхо саг ва. Оаха цхьана къахьега яттех шу да. Дийнахьара норман 170 — 200 процент кхоачашъю.

ХIьата тха толамаш шоза дикагIа хургдар, нагахьа санна къахьегама хьалаш доаттIача бесса вIаштIехьдоахаре. Дизза пхи шу даьнад оаха вит саго болх беча помещене ахкан замалахьа доагIаши IаI лоаш чуделха. Нагахьа санна тха участке хьалха ца хиниа саг кийслой, ванагI, ма тамаш я укх тайпарча хьалашка саго болх бар, аьнна, хеталургдолаш селха во да тха балха [illegible].

Гобаьккха дом чух, цхьаьккха тайпа вентиляци яц болх беш. Цу хьакъехьа дукхаза а дийцад оаха фабрика администрацега. Къахьегам лорабара волча инженерага В. Конорева. Цхьабакъда, эргадаьнна хIама дац. В. Конорева йоах, эттара хьалха тха фабрика чуйола помещени хьалъеча кхача берий ловзаргаш еча предприятель лаьрхIа хиннай, цудухьа проектагIа механически вентиляци отта ца еш битай.

ТIакха тхона из балхаш долаш аьтагIа дий? Тха фу бехк ба? Диззача пхе шера хIара дийнахьа ахар санна тха балха хьалаш бIаргагуш, оаха оза хало хоа ца луча администрацега фу ала деза оаха?

Дукха ха яц тха предприяте мел вола саг медицински техкамех чакхвийна. ХIьата тха участке нийсбеннача медицински болхлоша соа чехка дIакъовла еза аьлар тха участок чуйола помещени, хIана аьлча, цхьаьккха тайпара болх бе йиш йолаш хьалаш доацандаь. Из деррига а диццеш да цхьаьккха. Ий шийла хул оаха болх беча помещене. ХIьата аьхки—са дакхьа йиш йоацаш йIайха, Ваха а вала а моттиг йоацаш болх беш я йIовхал тела батареяш хIинна тIехьа. Массехказза механикага Тимиев Саламуга, аьхки мукъагIа цу батарешна йIовхал ма телийта, дIайоае уж, аьлча, хIама кулаш дац. Цецваллал хIама да из! Яхь шийна тхо кIордадича, Тимиева аьлар, хIамаш тIера Iо а яхь болх бой гIаьккьа хургда шоана. Фу аргда цу санна болча нахах, цу тIа уж производства кулгалхой хилча хIьата а.

Къахьегама хьалаш фабрике а къаьстта обойни участке а Iадьмате во хиларах массехказза аьташ уттальй къахьегам лорабара инженер В. Конарев керте а волаш йолча комиссе. Баьда, тха бала бац мотт сона предприяте директора С. Батиева а, партийни профсоюзни организацей а. Нагахьа санна цар тхох, къахьегача нахах, дог лазе, хувцалуш хIама хIана дац?

Наьха къахьегам аттача баккхара цхьаьккха тайпа а кахьата тIа мара деш хIана дац тха фабрика. Къиметтел, вагонашкара боацба а кулгийра боассабу оаха. ХIьата из тха гIулакх а дац. Директе йоах, беш алаш йиллу, цудухьа из боаш бе а шо декхарийли да. Уйла ел оаш. Оаха-м алаш тхоаш обойщикаш доландаь ма нийдой, хIьата боамбех етта йола вагонаш йоассалрах тхона ахча дургдар малав?

Цхьаьккха а дар белгалдакха дезаш чIоагIа лоархIаш болаш. ДукхагIча даькъе хIара шоатта дийнахьа болх бе вредуал тхо фабрике кулгалхоца дахарца. Цхьабакъда, цIаккха а цу дийнахьа оаха баьча баьхах алаш-м йадаьдац тхона. Тхо-м дийча да производства дезача гIулакха салодача деношка а болх бе, баьца, мах боацаш болх беш моттиг сона хIанзалца хезац.

Къаьстта чIоагIа тохалу тхо бутт е квартал йистейоалача хана. Биззача бетта сатийна я даьгIе, пачхьалкхея план кхоачашъе гIерташ ца эша сухал ю. Из баьхан долаш хьахух брак. Ах ахар-м тха участках лаьца дац, ерригача предприятех лаьца да.

Тхона эшар дукха хIама дац, духхьал къахьегама хьалаш вIаштIехьдоахилга мара. Из сел дIахьдаь дувца дезаш а дацар, нагахьа санна цу гIулакха бехктокхаме болчар шоай де дезар даьдоаккхаре.

З. ИДИГОВА,
Грозненски экспериментальни мебельни фабрика болхло.

КЕРДАДАР ЛОХАШ

«Чеченингушстройматериаль» хлача объединени чуйоагIа кхера боаккхеи из тоабуй Чир - Юртара заводо дIадахача 1983 шера дерригача техникo-экономически хьожаний план 30 сентябре кхоачашйир. ХIьата шу чакхдалале кралийдар итташ эзараш сомий маьла продукци.

Завод детIайоалара, цул болх боагIеча боарам тIа баккхара дукха къахьег директора Ю. Албанова. Завод болх бе йолаеннача хана чIоагIа халонаш нийслора укхаза. ХIана аьлча, вай республике из санна йола предприята кхь ца хилар баьхан долаш тоъаш бецар специалисташ. уж кийчбе моттиг а яцар. Цхьабакъда. Албанов а завода кхьбола кулгалхой а беха хьоззинзар. Цар Карельски АССР-ча кхера боаккхачех из тоабеча завода говзал Iомае вахийта 30 саг. Массехк бутт баьлча дийша а баьнна цIабаьхар кагирхой. ХIанз уж буруадеттархой, шлифовщикаш, распильщикаш болаш болх беш ба заводе. Уж ба фрезеровщикаш Нурбанов Ризван, Саутиев Альмал, распильщикаш Ветиев Руслан, Сулейманов Алу, мозаични бригада бригадир Сергалов Саiид. слесарий бригадир Саганов Алихан, кхьбараш.

Вай республике боаккхаш бола кхера тоабаь из Iеш цар тоабу Арменера къахьехьйта туф яха кхера, Уралера кхухьйта мрамор, Казахстанера — ракушечник. Из мах бола бийдал товеча хана, цох продукци хьесча хана дукха отходаш яьестар. Завода рационализаторий предложенех цу отходех хьае вIаштIехьдаьлар мозаични пена тIа летаю плиташ. Из баьхан долаш хIанз Чир - Юртара кхера боаккхеи из тоабук завод цхьаьнкха тайпа балха тIа отходаш йоацаш къахьегача предприятеех я.

Завода администраце, партийни. профсоюзни организацей терхама кIалхара далац цхьаьнкха а производственна дувзадена доле. наькъа къахьегам аттача баккхара, цар хьашташ дизагIа кхоачашдергдола гIулакхаш. Къиметтал, цкъарчоа доадам болаш ца хетача хIаниа а терхам тIабохийт укхаза. Цхьайолча цехашка болалоашта тоъаьар спецовкаш, буфете массаза а хилацар бIайха кхача. Общественни организацеш сарнагIъелар баьхан долаш сиха дIадаьлар уж кхоачамбоацараш. ХIьата хIанз кастта хьаьъаргIолаш я дика столови. Иштта терхам тIабохийт дувзвойшна дIаха хий хилийтара.

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленумо дIадехарашка хьежжа чIоагIа терхам тIабохийт заводе къахьегамеи производственни дисциплина чIоагIъяра. Къона специалист И. Ваудинов смена чакхьдалале массехк минут хьалха дIавахавар. Из гIулакх дийцар новкъостий суде. Ваудинове доагIац дола таIазар дир. ХIьата хIанз ше ца телхаярал совгIа цо тIахьъмам лоаттабу кхьчарга дисциплина ца телхайтара.

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш вахаре кхоачашъеча хьинаро дакъалоац заводчанаша. Сунженски района Алкун яхача юрта нокхарий лелаю цар. Цо торо хилийтар дIададахача шера завода болхлой нокхарий мозаца Iалашбе. 120 килограмм цIена модз даьккхар цар.

Завода директора терхаме лаьцар гоахха ддача юрташка бахача наха дукха цIеноа хьалдеш хилар. ХIьата хоаш ма дий гIишлон еча гIишлон - материалаш эшилга. Цудухьа районни полномочна дага a наьна Дубе-Юрт кхерак пластмас хьеэргIйола цех хьаелла лаьрхIад цо. Цига хьаеш йола продукци йоахаргаш бахача нахага. ТIаккха цул дикагIа гIишлон - материал цIеноа деча сага корорIьяц. Из эттача кирпишел дарагIа а чIоагIагIа хургья.

З. МУХАДИНОВ,
тха штата воаца корр.

ХIара бетта кхоа 115—120 процент кхоачашъеш дика къахьег «Чечингушмебель» объединене 8-ча ателье Картоева Маккас.

Ер ворхIлагIа шу да из цига хьаройцацна йолаш болх беш йола. Замечаний дехар хиннаьи дика кхоачашделга массазара гIулакх а хиниа дIоттьгад. Майкон, Хьенар дахча йоIо Iенабе дукха учениках ба тахан шоай хьехаргарчашна бераш аха.

Балха тIа толамаш дахарал согIа предприята общественни вахара а хьинаро дакъа лоац Картоевс. Из я ателье халкъа тIаьхьежама группа член, ший лелаверча халкъа дружинна член.

Дукха да цун дика хьахетама белгал боаккхаш ателье, объединене кулгалхоша тайпаш совгIаташ, кхьйаха баркалаш.

СУРТА ТIА: закройщица М. Картоева.

Дж. ТОХТАРОВА сурт.

Экономика: проблемаши решенеши

ДИКАЛА ЗНАКА ЦIЕНХАШТТА КРИТЕРЕШ

Укх шера 1 июле дете вай халкъ боахамаш пачхьалкхан промышленни продукцена цул дикала категореята аттестаци яра йола керда порядок. Фуд хун хIанзалца хийнача яраллий хилар санна доацар? АПН корреспондента дихча цу хаттара а цхьадолча кхьча хаттарашта а жоп а дул ва СССР стандартете йолча Пачхьалкхен комитета председателя заместитель КИПАРЕНКО Владимир.

— Продукцена аттестаци елга юкъйоалададьд СССР халкъа боахами практикана 1967 шера. Цу балха организационни а методически а кулгал делга Iалашду СССР стандарташта йолча Пачхьалкхен комитето (Госстандарт).

Массови информаце средствашa цу сахьата дикала кизга аьнна цIи тиллар аттестацех. Бокхьалдар аьлча, цо торо хилийтар берригача халкъа боахама масштабе гучаяха аттестационни комиссей решенех пачхьалкхен дикала Знакаца белгалйоаха экстраклассе изделеш а (эттара лакхара категори). цхьацца хIамашка дуллача царца нийслуш еце а, амма таханарча дело дIадехарашка хьежжа яраш а (хьалхара категори), оттаьча порядката хьежжа производствера хьалха а кердаяха а езаш йола морально къаеннараш а (шоллагIа категори).

Цхьабакъда, аттестаце лоархIам цунах лаьтта Iац. Из чуйоалаяра опыто тешал ду: цунах предприятейи промышленноста доакъойи технически боарами продукце дукхала лакхъяра тIаберзабаьча балхах мах бара йола хувца йиш боаца средство хилара. Аттестаци ярах хьахиннараша йиш хулийт эттара лакхагIча категоре изделей боарии алсамбаккхара цикагIа планировани е, уж дукхагIа арахецара стимулировани е.

Ераш я вай мехна дикала эттара лакхагIча категоре продукци детIаахара динамика хьагойташ йола даннеш. Нагахьа санна 1976 шера цу продукце 34480 тайпа арахийцадале, 1984 шера 1 февраль тIаьхкоачаш цар дукхал 76906 кхьчар (50 эзар согIа кхоач царех халкъа эшача товарий даькъа). Цхьадолча доакъошка къаьстта ховлуш я дикал детIаахара темпаш. Къоастадаь аьлча, цу юкъа промышленностага кхьачай эттара лакхерча категорех йола бустами приборашa 4-зза дукхагIа, станокаш — 9-зза, хIьата халкъа эша товараш нийерашка кхьачай дIгача промышленноста изделеш 8-зза дукхагIа.

Цу юкъа шоазза алсамъяьннай сийлен символаца белгалъяьча советски продукце экспорт: дукха яхарга, отваа доацаш болх барга дикалча дика лоархIаш я из дунея рынке.

[illegible] пачхьалкхен экономически стратегига хьежжа 80-ча шерашка а кхьи а йIахьагIча перспективе а лерхIаш да производства эффективности продукце дикали чIоагIа лакхье. Дикала доаI дара рычагех цаI ше хиларга хьежжа, аттестаци декхарийла и экономика цу лоархIамеча тенденце дIаяехарашка хьежжа хьинаре болх бе. Цун роль эффективнецагIа ве хуа, объективнегIа а нийсагIа а берба технически боарамех лехка арахецача промышленни продукце дикален мах. Белгала цунна тIатовкадь да дахача шера август бетта КПСС Центральни Комитетой СССР Министрий Советой баьча «Халкъа боахаме Iилма-технически прогресс сихъярах» болча соцамо белгалъяьча аттестаце керда порядка тIа де лаьрхIа хувцамаш.

Мишта хинад из хьалхагIа? Параллельно болх беш яр шин рангах йола комиссеш — пачхьалкхеи доакъойи. Хьалхерьъяраша (шоай составага дуллача ведомостаашта юкъера я) мах бора арахеш продукце башха-доккха доацачи даькъа — духхьал пачхьалкхен дикала Знак йоагIаш да аьнна хетачунь. Керттерча даькъе йоагIаш йолча министерства цуй заводий — наготовителий кхьалех вIашагIъекка йолча доакъой комиссеша аттестаци йора дикала хьалхарчен шоалагIчен категоре изделешта.

ХIанз министерствашеи ведомствашеи аттестаци е езаш йолча продукце цхьа перечень уттаяь. СССР Госпланагеи, СССР Iилманеи техникаеи йолча Пачхьалкхен комитетагеи ГКНТ хьекхачуа тIехьагIа из чIоагIъергьи Госстандарто. Цу реестра юкъе яхача ерригача изделешка экзамен хаттийта лаьрхIа да цтьан боареме — пачхьалкхен комиссешка шеко яц, цо порядкам организованности чIоагIъергьа, хIьата оценкаш объективни кулйийтарьа. Торо хургьа продукце духь-духьача тайпашта йола дикала болх беш йола аттестационни комиссеш хьае, цо шеко яц, новкъостал дергда кхь а квалифицированнегIа йола оценкаш уттае.

ЛоархIаме да, пачхьалкхен комиссей составашта юкъе къаьст-къаьстача доакъой хьашташца тунахьа доацача ведомства ГКНТ векалаш кхувлаш хилар. ХIьата халкъа боахама бокхха лоархIам болча изделешта аттестаци еш цар дакъа лоацаргда комиссе балха юкъе цун председателя хьисапе.

Нагахьа санна комиссей заседанешка юкъараш эксперте ухайта е цу тайпара перспектива йолаш йола изделеш яле, хоадам беш дола дош ала дезаргда ераха рча торговле Министерства. ХIьата из иштта хила доагIаш а да, хIана аьлча кхьбарех дикагIа царна довза доазол дехьарча потребителаа дIадехареш, иштта хоа кхьча межий фирмаша арахеца цу тайпара йола продукци миштай.

ТIеххьара а, кердача положенех аттестаци, хIанзалца ма дешь хиннача тайпара, кхь категорех а ца еш, духьа шинех ерьа. — эттара лакхарчен хьалхарчен. Цу тIа а кердача редакцех категоре формулаш кхь а хьаддагIа а нийсагIа а хиннай. Дикале эттара лакхарча категорех лоархIаргьа Iилмана, техникана, промышленни опыта карагIийна, цу дакъе материально энергоемкости а, духхьа тIа кердагIа дола толамаш чулоацаш йола эффективность эттара лакхагIа йола изделеш. Аьнна эттара кертердар да, хатаргахьа, дикала эттара лакхагIча категоре изделеш эттара хьалха перспективни стандарташ оалаш ярашта юкъе далача дIадехарашта хьежжа хила езаш хилар. СССР халкъа боахама дерригача доакъошка уттаеш латт хIанз цу тайпарча нормативно-технически документий разработкаш.

Хьалхарча категорех мах бергба стандарташ дIадехараш дизза кхоачалдеш, амма технически боарам гаргарча перспективе дикал лакхбе йиш йолча изделей. Цхьабакъда, из баьхан долаш шеко хила йиш яц, хIанз укх сахьате эшаш дараш а доахкаш хила дезаш хиларах.

Аттестаци еш эттара лакхарча а хьалхарча а категорена юкъе ца йолаш йисача продукцех дийцача, из дIахо арахеца йиш йолаш яц. Алхха исключенех хьисапе дIахо араяха йиш я предприяте из издели — СССР Госпланои ГКНТ бочьо лой — оценка йича деша шин шера. ХIьата а цу тайпара йола аьготаш предприятена дийна аьттув болаш хуле таьаш я: цу тайпарча продукце мах чIоагIа лох бу 30 процентага кхоачаш. ХIьата тIаьхха премиальни фонд лохлу.

Цу боарамагIа лакхлу пачхьалкхен дикала Знак енача изделе мах (кертагIдаьккхад, потребительски наькъа цо алиании ергйоацилга). Баьда. дикал тоарра балха регулировани ег хIанзалца а йолаш хинай материальни стимулировани. цхьабакъда, духхьал дIаарга вай, дикала а массалахьа а лерагIа чакхйоахаш яцар. ХIанз оптови маьхашта тIадеттораши тIерадоахараши ноагIзара ца дувлаш кхоачашдергда. ХIьата из ший гIулакхашка хоалуш хургда къахьегама коллектива хIара члена — болхлочунга деш предприятие директорга кхоачаш.

Ала дезаргда СССР хьеш латтача продукце тайпашта лаьрхIача пачхьалкхен тохкамий центрий сетах а. ГIулакх мишта латт аьлча, кхарерча шера деш тохкамех хьакимараш хургда аттестацеш еш йола продукци дикала цу е вокх категорех лархIара йола хилалза ярийоаца эттара лоархIамегIа йола тIаккьара информаци. ХIанз укх сахьате толлаш болх беш я массехк цу тайпара йола центр, къоастадаь аьлча газовой аппаратурана пр — Ленинграде, электробытовой машинаштеи прибораштеи — Киеве, алмаза инструментa — Москве.

Пачхьалкхен тохкамий центрех хулаш латт технически боарами дикала кхоачам болаш лаьха йоаца изделеш арахецара дукхьала утташ барьераш.

Цу организацешка беча балхо хьаьй СЭВ чудоагIача мехкашта продукцена тохкам барах хьакимараш цхьанне даьр (шоллагIчо ацаш вIаши тIайдара кIийле. Цхьанне даьр шоллагIчо къобалдара системе чуйоалаяро дикала кIеаигдергда вIаши лоаттадеча наделешта деш дола шоллагIа тохкамаш, лакхьергьа экспортни ярах санна, ишта импортни а тораш къоастаце дикала оценка объективность.

Рафик ДАНЕЛЯН.
(АПН).

Шоаш укх шера тӀаьнца декхараш дикха тӀехкхоьчаш а деш, бахача нахьа заказех шоаш хьадеш дола барахташ дикен тӀехдикех жира да хулийташ бола мастераш кӀезига бац Грозненски № 8 йолча ателье. Царех ба Хаматханова Лейла, Дасаева Заина, Усманова Сапа, Давыденко Ира, кхыбараш.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара лаьтехьа) бехктохамбоцаш заказаш тегача барахташ хьакош ба хӀанааш тега мастераш З. Дасаева С. Усманова, Л. Хаматханова, И. Давыденко.

И. ПЛИЕВА сурт.

«ГОЙТ—КОРТ» ТАХАНИ КХОАНЕИ

«Грознефть» производствени объединене подразделенешта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхаьттачарех цаӀ я коммунистически къахьегама сийлен цӀи лелаю «Грознефтегаз» яха мехкдьаттагазови управлени. Цу предприяте доахача толамашта юкъе докхча даькъа лоац Нохч - ГӀалгӀай АССР заслуженни рационализатор вола Лихоманов Николай Васильевич корте латтача «Гойт - Корт» яхача компрессорни станце коллектива а.

ХӀанз доагӀа - энергетически ресурсаш кхоьра тӀагӀертта къовсам лоаттабе болабеннача хана къаьстта бокха лоархӀам болаш да Ӏалама ресурсех пайда ийбалте тоалар. ТӀоанашкара хьадоахкхаш дола мехкдьатта дуккагӀа хилийтар.

Дукхаьча хана деша мехкдатта доахаш йолча моттигашкара дуккагӀа «Ӏаьржа дошув» даьккхара чура тороеш лах объединене мехкдьаттахоша. Ӏилманхоьца цхьана тахна а техка производствени процесса дикагӀйола режимаш юкъейоаларо вӀаштӀехьдаьлийтар къаьнача скважинашкара доахкхаш дола мехкдьатта дуккагӀа хилийта. Мехкдьатта дуккагӀа даьккхийтара эггара дикагӀйола метод, а хинна дӀоттар лаьха давлени йола газ мехкдьатта тӀоанашка чуухийталга. ТӀоанашкара мехкдьатта цӀендаь хьадаккхара эггара йоккхагӀйола мероприяти я из. Керда метод юкъейоалларах даьттан ченашкара мехкдьатта цӀенагӀа хьадаьккхара коэффициент цхьоза лакхъялар. Цун чотагӀа итт миллион гаргга тонн мехкдьатта даьккхар.

Из башха-дика эксперимент чакхъяьккхара йолча керттерча звеньех цаӀ я 1978 шера хьаьгаьь «Гойт-Корт» яха компрессорни станци. Из хьалйича деш хӀанзалца цига чакхъяьлай лоацпача хана компрессорни проектни мощностага кхоачаь йола дукха организационо - технически мероприятеш. Цхьаькха тайпа балха тӀа авари ца хулийташ хьайоагӀа компрессорни станце коллектив. Из бахьан долаш денгара денга дикагӀа хул цун коллектива технико - экономически хьонхамаш.

Ши-шегӀа хьа а ухаш йоагаш йолча газа схемана реконструкци яр бокхьача маьхера гӀулакх да. Проектах хӀара дийнахьа буси йоагайоре 15 эзар кубически метр гаргга газ. Компрессорни станце болхлоша тоханашка расчеташ яьчул тӀехьагӀа хийпар технологически обвязка яра слена. Цо торо хилийтар газораспределительни станце еррига газ дӀа а ухийташ цунах бизза пайда ийба.

«Гойт - Корт» яхача компрессорни станце хадданзен боаттӀача боарамагӀея болх барах мехкдьатта тӀоанашка чуяхийта вӀаштӀехьдаьннад 550 миллион кубически метр Ӏалама газ. Дукхьал цун чотагӀа цхьа тӀа даьккха мехкдьатта 280 эзар гаргга тонн да. Из керда метод балха юкъейоалларах цхьайтталагӀа пятилетка йоаьелча дене бах пайда пхи миллион сом ба. Гойт-Керте доаккхаш дола мехкдьатта цу юкъа 3,4-еза даьтта кӀезига а нтташ болх бе йолаеннай.

«Гойт - Корт» яхача компрессорни станце доахаш дола къахьегама толамаш хьакхоллаш бараш хьинар кхо ца деш болх беш бола цах ба. Цига яьржача социалистически яхье хьалха латт къахьегама ветеран Луценко Виктор Андреевич корте латта компрессорашта ремонт еча бригаде коллектив. Шоай новкъосташта дика болх беш хиларца укхаза хьенхам телаш бе слесараш Балакирев Виктори Жарков Виктори. КИП-а болхлошта юкъе яьржача социалистически яхье хадданза хьалха латташ ба «Знак Почета» яха орден лелаеш вола слесарь Исмаилов Харис, операторе Ресникова Валентина, Ларочкина Нина, Жужлева Валентина, электрик Астамиров Хас-Махьмад. Къахьегама Шеча байракха ордена кавалер, слесарь Ресников Алексей, оператор Кожевников Александр, кхыбараш.

Пятилетка дешалгӀача шера доккхий социалистически декхараш тӀайийдад «Гойт-Корт» яхача компрессорни станце коллектива. Уж ше кхоачашдергхьдарах бӀубенна я ца. Бизза пайда ийбу цо производствени мощностех, балха хамах, къахьегамен производствени дисциплина талхаелга цӀендаь дӀадаьнхад, къахьегама социалистически яхье ма хетта дика вӀаштӀехьаьнхад. Цу гӀулакхаша торо хулийтаргьа балха тӀа керда хоталонаш яха.

А. ЛАДИК,
«Грознефть» объединене НИС-а йоккхагӀйола инженер.

Доярка толамаш

Хьайбаш дукха дезаш къахьегаро тӀера йолаш я Сунженски райойе «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка Умарова Залихан. Ше деш доле гӀулакх сикен дийцан ду цо. Из миттэ долга хов ферма корпусе чуяьлча. Цига цӀена я, белгала да Залихана доал деш дола доьхан. Залихан гучаьлча, цьнега хьайба бараш санна, Ӏеха делалу доьхан. Лела а ду цо уж бараш мо хьестеш, царна эшар деш. Залихана хов царех хӀарена оамал, фу дича шура дуккагӀа хургьа.

Дукха ба ферма Умаровас Ӏамабаь доаркаш, цун къахьамца толамаш доахаш къахьегаш. ХӀьта Залихана къахьегам дукказа белгалбаьккхаб сийлен грамотащцен совгӀатащцен. Из а коммунистически къахьегама ударник. Ше лелаеш йола хьалзаьа дӀахеца уйла йолаш а яц хьинар дола доярна. Ферма болх дика бераш совгӀа Эелзан кхоаю шии беракьа хьаьа а хьехар да а. Из а «Нана — турпал» яха сий доле цӀи лелаеш.

Цхьайтта дезалхо ва Залихана. Бераш дика дӀаеш а деннен ланнен цӀегӀа лиечаа новкъостал деш а да. ЙоккхагӀйола йоӀ Аьсет мерро а яхе шиъ дезал болаш хьаш а. ХӀанта хьонгаш Мухьмади Альмади Советски Эскаре тӀехдике гӀулакхдаь бьиццеб. Царех цаӀ шуун институте деша вагӀа, шоллагӀвар цига деша дӀаоттанза хилийуш ва. Дам ненан дагна гӀоадоьккхаш кхоачашдад цу шинна эскаре болча хана шоай декхараш. Когийча нана миттэ гӀулакхаш кхоачашдар хьаьвонна Нестеровски бараӀ шера школе яьзаерво волча Умаров Сулейма Къурайшиен Ӏаддала Залихамоген комендовеэс бараш салее кхьахьийтача писимош, царна цига тийнача грамоташ.

Хь. ГЕРОЕВ.
Нестеровски юкъаре школе хьехархо.

Керттердарх дисциплинен бехктохками

ШОАЙ БЕХКАГӀА ДОАЦАШ

Малгобекски района Вознесенски газ чакхйоалача заводе болхлой хьалха болабенаб. Ӏуйрийна барӀ саьхьат дала гаргагӀертад. Цхьа хӀанна да укхазэ, завод нах бахача моттига гаьна я, эттара юхегӀа ухла Вознесенская яха станица а яьс километр ваха везаш я. Цудукха нагахьа сага бӀаргаг сона гӀаш балха хьавоагӀаш, болхлоех етта йола автобусаш хьатӀаух предприяте наӀарга. Цул совгӀа, алхха Малгобекски районера хинна ца Ӏеш, Сунженски района Карабулак яхача станица, Кхулбаседа - ХӀирийча горол Моздокера хьаудаш а ба укхаза болхлой.

Болхлой шишша - шишша сага воагӀаш хьачуух завода наӀарех, миттэ ханнахьа уж хьакхулача Малгобека автотранспортни предприяте водителашта доккха барам. Аьд метаргда аьнна йола уйла йоас дег чу, хетаду, болхлой а ба укхаза-м шоай ханнахьа балха моттигашка дӀаоитта саха.

Бакъда, сона хеттача тайпара сел гӀулакх доаллаш хиинабац сраньм, яха уйла хул са дег чу кхы нӀезига ха яьлча. Цун бакъенех дийцача бакъахьа да хӀана.

Вухь бийла саха завода проходной йолча яй хьаӀаотт цхьа йоӀ. Цунца цхьана къахьегараша шоай болх дӀаболабаь итт минута я. Ваьда, лаборантка Л. З. Дугиева-м шек а яц.

— Автобус туваав, яхычаха йоагача тӀа хайнийр со, цудукха гайнай, — йоах йоӀо.

ВӀалла шек ца йоалаш, уйла ца еш, метта бихье дӀаӀаш санна делар из жоп Дугиевас. Ваьдар яьча, сона сайна эхь хийтар йиӀий уж дешаш хьаьхача. Ше балха яха ежаш йола автобус миншта тувлаю кхычуяпа? Балха тӀехьайисарах ккераш йола уйла хиннаццх цун керта чу, хиннаьтаре — тувлаертахьар.

Завода наӀараша дукхагӀа мел хет тӀехь-тӀехьа яйрчагӀдар зув аз. Болхлоех етта я 25-20 ЧНТ яха номер йола автобус, миттал болхлой тӀехьабисаро завода деш дола ве дуиз а на деаш кхетада хаха дац.

— ТӀехьа хӀаца дисад вай? — хетт аз автобуса водителага Т. Яндиевга.

— Технически осмотр хиннай тха тахан Ӏуйрийна.

Цудухьа АТП йоара ханнахьа арахаьлнавац.

Сел йоккхача промышленни предприяте тӀхьа иттанел совгӀа болхло тӀехьабитав Яндиева. «КӀезига» вах бецай?

— Укх тайпарча болхлой тӀехьабисаро машагӀа дар ютт шун завода балха? — аз хаттар ду аз завода директора заместителга Т. Х. Зураевга.

— Укх хетаро долча, ер ма дий дала йоккха бахьан а доацаш, болхлой тӀехьабисаро 3675 сом ахчан зе даьд коллектива дукхьал цхьан февраль бетта, воптта баьча, доадаьд 525 сага-ди. ХӀара бетта АТП автобусаша баьча балха анализ ю оаха, пох хьахнлнар пуи кулгалхоша дӀадовзийт.

Дукха сагота болчох тара бац автотранспортни предприяте кулгалхой а завода гӀулаиха. Сагота балара, автобусага хьежаш болхлой латташе а машина техосмотра гӀа чакхьякхха социергяпар.

Сан Зураевен къамаьл юкъахдоанкт телефона гургало. Телефон етташ ба Вознесеновскерча Грузинская яхача остановке автобуса водителю тӀа а на хоинабеш бисса болхлой. Царех ба ремонтно - механически цехера токарь А. А. Ломакин, подсобни болхло Ш. М. Шадиева, кхыбараш.

Уж балха хьабакха йиш йоацаш бисара бахьан укх тайпара да. АТП водитель Мержоев циккъ ноапбар дуьха шийга болхлой хьежаш болча гӀолла а на водаш, кхыча доацагӀа лоагъа гӀолла вахав. Вайна пох тавалаш хете а Мержоева-м вол доккха хӀама хийттадац. Нах балха тӀехьабисача хьа па сийн лоархӀаме продукци йисача фуд? ХӀама-я дальра дац, дий Мержоев? Цох хӀама хийттадаларе хьо дӀа а на гӀоргашар сизагӀа заводе кхача гӀерта болхлой а ба.

Укхаза сона бӀаргагуш дола сурт дикагӀчарех дац, вешта шо шоаш а хьийтта хургдйоцкхм хӀанз. Цхьадале, автотранспортни предприяте водителий къахьегама дисциплина кхы воагӀа хила йиш йоаш я. ШоллагӀадахе, газ чакхйоахача завода кулгалхоша а Дугиева санна болча болхлоша дисциплина хьалхьена цӀенхаштара къамаьл а бох а бича бакъахьа да.

М. КОРИГОВА.

Ши шу ха шера яц Грозненски «Металлист» яхача заводе сборщица Дофиева Хьавас болх бу. Цу шоадача хана шиӀ балхах тӀехдика кхайттай на. Цудухьа цун вӀаштӀехьдоал хӀара сменагӀа нормаш 110 процентал чуьхакха йоацаш кхочагье. Цхьакха тайпа дикха гӀалат доацаш дика хул цо кхоаш йола продукци.

Миттта къахьегам хиларех шоасесхьа сийлен грамота а ахчан преми а еннаӀ Хьавайна.

СУРТА ТӀА: сборщица Хь. Дофиева.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДОЬЗОЛ ДЕХЬАРА

Вьетнамна эггара йоккхагӀйолча портеий городе Хайфоне — дукха ха йоацаш болх бе йолаешч Фарант яха форда тӀера судоверфо — республика социалистически индустре лоархӀаме объект. Форда тӀа гӀехха лелача бола пухь кхухьача 65 шаьна машина металлически ремонт ерга укхаза хӀара шера. Тахан хайфонски доккхата хӀара доаша юкъера доархӀача 8 шер тахк нухь чакхбоаьх.

СУРТА ТӀА: хайфонски портерча Фарант яхача судоверфера йоашхой болхлой.

ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КӀИРАГӀА

МАШАРЕЧА КХОАНЕН ПОАЛХЕ КИШ

ЧӀоагӀача а тешамеча а машарга бола никъ лохача мел эшар кхоачашде Советски Союз гӀерталга цӀаькха а дӀаьхекхад лакхерча советски кулгалхоша яьча выступленешца. КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель К. У. Черненко, КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатели хьалхарча заместитель, СССР кхыча мехкашцарча гӀулакхий министра А. А. Громыко, КПСС ЦК Политбюро член, оборона министра Советски Союза Маршала Д. Ф. Устинова къамаьлашка хьалла а къаьстта а дӀахьекхад: агрессен тӀемен низаш лакх ца далийтара СССР-о деррига дергдолга. Цу цхьан хана вай мехко ший оборони торонаш моллагӀа агрессор юхатохара эшамча бовраи тӀа а лоаттаергьа.

Из цӀаькха а бакъонь йола советски позици чӀоагӀа бегахка юваш а шерра кхетаеш а я планета тӀа. «Трыбуна люду» яхача польски газето яздьа: «Машаре хала кхерамазлен еш йола йоахо — из я СССР араьхарча политика сов, лард. К. У. Черненко белгалдаьккхад, хаяьд «Вашингтон пост» яхача американски газето, нагахьа санна США-и НАТО-и ядерни кхераш хӀаю лаьхбеш хуле. Москван цун сонсавкаш хадданза ответни гӀулакхаш чаккдоахаш хургйолга.

Американски Ӏилманхой кхайкарала мос хуш К. У. Черненко хьалла аьннад, лаьтта, фага, форда чу лаьрххӀача тохара дола тӀехнерда геравш оттада а гӀерташ космосах агрессен тӀемен плацдарм е лаьрхӀа йолча Рейгана администраци кхераме уйлаш ювцаш. Цо дагайоххийтай космически арена космосера даьттен дерзар юкъадоахаргга декхарба хьекъехьара СССР предложени, белгалдаьккхад доагӀаш дола практически гӀулакхаш кийчде ца тигара цхьаькха бахьан да а дац, хила йиш а яц, аьнна.

ФРГ федеральни канцлера заместителаца, кхыча мехкашцарча гӀулакхий федеральни министраца Г.-Д. Геншерца къамьа деш КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель К. У. Черненко белгалдаьккхад эггара хьалха тоха лаьрхӀа Малхбузен Европе отталь американски ракеташ дӀаяханза ярӀйоацаш хилар, хӀьата из дича ядерни геравш кӀезиглара хьакъехьара переговораш ярга бода никъ хьа а беххалургбар СССР-о даь ответни гӀулакхаш дӀадаха торо а хургьар, аьнна.

ТПК ЦК Генеральни секретарь, КНДР Президент Ким Ир Сен Кремле тӀаяцча хана, цо, масала, аьннад, Советски Союз лерргагӀа тӀехьа я, бокхача маьхера ха ца а йоаеш, хоаш ма хилара. Вашингтон — Токио — Сеул яха милитаристски оса вӀашагӀйолле империалисташ гӀертача Азиатски континентера хьал тоадаре хьинаре а цӀена уйла йолаш а мухьан леха йолаллара.

Уж къамьалаш тӀема цӀерро Ӏаьрахьа йоаца адамаш хьалхаша кхоанен перспектива хьеллаш йола советски машарэ инициативаш лерлача тайпара а лоархӀам болаш а баьнеш дола хӀама хиина дӀаттад.

ОЛИМПИЙСКИ ИДЕАЛАШ ЛОРАЯРА

«Кхычоа кӀоаг ма бакха, хье чу лакхарга хьо» — из кица эийса долгаа теша бехача эттар США-ра профессиональни антисоветчикаш мел чӀоагӀа ловш хиннаб уж Олимпийски ловзарех Советски Союзан кхыча социалистически мехкийттен дукъалерча бӀехача диверсей инструмент е, хахкаьшта юкъера машари доттагӀалл хилара символ санна йолча Олимпийски чӀоагӀаца мостагӀал тӀехьа леладу кхьиа гӀулакхаш, провокацеш хьулае.

Деррига а цуьга кхача гӀерташ дар Лос-Анджелесе леладаьр. США гуччахьа дӀайолайир 1984 шера лхкая Олимпиада деррттӀа дӀаяхьара дукхьа яра, СССР-ерча а кхыча социалистически мехкашкарча а спортсменашта лоадургдоаца хьалаш Лос-Анджелесе оттадара тӀаерзаь моастагӀала кампани. Къаьстта чӀоагӀа айеннай из [illegible] беттаиа. «Лос-Анджелес таймс» яхача газето яздечох, городе михьарйоаккхаш латт «геттара чӀоагӀа кхохненна антисоветски климат». Ӏаьдалаша цхьаьккха хӀама а ца оалаш йитача тайп-тайпарча бӀехача хӀамаша 160 группировкен бандеш еш вӀашагӀ а кхийтта «коалиция вӀашагӀъелаай СССР-ен социалистически мехкийн дикагӀболча спортсменашта духьала террор йоалара. Къаьстта доадоацаш гӀулакх хьахьекхад шоай политически гӀулакхашта пайдана хургбола никъ а даьца. Олимпийски харти духхьад йохаяра тӀадийрзача вӀалла а юха цаоззаш антисоветски шабаш кийчъе йолаьча Вашингтонски Ӏаьдалаша.

Цу хьалашка СССР къамая олимпийски комитето тӀаьйцай миттта мара кхы хила йиш йоаца советски спортсменаша Олимпиаде дакъалаца йиш йоацаш хилара хьакъехьара решени. Кхыча тайпара хӀама даьдаларе из хургбар США йьдалий а Лос-Анджелесски ловзараш вӀаштӀехьдоахарий а. Олимпийски болаша ядеалашца традицешцеи цхьаькха юкъара хӀама доацаш йола, антиолимпийски айцаш могаяра тарра. МалагӀа [illegible] «хьамца тӀаецар» да Вашингтонна Лос-Анджелесе дувцар, нагахьа санна цар берригача спортсмений кхерамале Ӏалашьелга дергдац гуччахьа хьалхаш хилча, цар бокъонаш а адамий хова гӀулакхашка лоархӀиердац кхаш хилча. Белгалдаьккхача кхоачам ба, ахьметтел, Дунен халкъашта юкъерча Олимпийски комитета президента Х. Самаранча а «Тагес анцайгер» яхача швейцарски газета интервью луш хана США йоаш я «СССР-о Олимпиаде дакъалацара духьале еш йола дукха организацеш», «цу гӀулакхьа шерра пропагандистски кампани дӀайоалаьраш» аьнна даь къамаьл.

Цхьа бахьан доацаш дац СССР а кхыча дукхача мехкий а НОК спортсмений сийна болчоь олимпийски боламе дика ядеалаш а принципаш лорайра тӀеерзаь йола решени дунен халкъашта юкъерча общественноста шеррача гӀозарашта дика кхетеш хилар. «Советски Союзо цхьа санна дуккханн а яьхад, эггара хьалхарча арггӀа Олимпийски ловзараш кийчдеча а чакхдоахача а хана дунна далар этически кхерамзаленах да, белгалдаьккхад ФРГ НОК президента В. Даумс. Американцешта из кхетаде лайнадац, хӀьата советски сборне члений кхерамале Ӏалашъяра дешц СССР-а духьала а баьннаб».

Лос-Анджелесерча Олимпиадах советски спортсменашта егӀа кӀийле е гӀерташ антисоветчикаша леладаьр къоашта духьала даьннад царна. Цхьа бахьан доацаш дац, кхьиеттал «Вашингтон пост» а белгалдаьккхад: «гӀайгӀа ейташ хӀама да дунен халкъашта юкъерча арена цхьаькха гӀалат а дах вӀашагӀкхийтта Штаташ юхатӀехьашкахьа йоала еза ча оттар», аьнна. Газето яхачох, Лос-Анджелесера Олимпиада йоахаш латт хӀанзара президент санна цул хьалха хиннар а «гӀотта идеологически уйлаш чакхьяхар» духьа олимпийски ловзараш политически цаьна тӀа даха гӀерташ хилларах.

ХАРЖАРХОЧОА ДАГАЛАТТАРАШТА ГАРГАГӀА

Миннта социадертда ФРГ территоре тӀа эггара хьалхагӀа тохара дола керда американски ракетно-ядерни герз дӀахо оттадеш хилар? Из дош лоархӀаме моттиг дӀалоацаш хилар Эссене хиннача Германе Социал - демократически парте — ФРГ парламентски [illegible] лоархӀамеча ниэа — съезда балха юкъе. Къулбаседа-атлантически блока стратегега юха хьежар хьадехара тӀаерзаь чакхьяьний съезд.

Малхбузенгермански социал-демократаша харжаха лаьрхӀаб Вашингтонски милитаристски аренахарча политика никъ, ракетно-ядерни герзаш Ӏоаделга сихде гӀерташ цо леладер. Цунца дуззадения цар чӀоагӀа критика цьй ХДС—ХСС—СВДП аьттехьарча консервативни правительстваша машара кхераме йолаш рейгановски администраци лелаеча политикана пи бӀарг а бувшабаь аз тӀехьаьлар бахьан долаш.

Могаеш хьаллаьшар съезда делегаташа СДПГ Вуппестагерча фраце председатела Ганса — Йохена Фогела яь хӀамарча федеральни правительства дукхьал консервативни яр лелаль ца Ӏеш гуччахьара реакционна политика а лелаю, аьнна, яь заявлени. Цар хьалда хараешьа лаьрхӀар герзаш Ӏоадета сихдара гӀо деш, довзол арахьа герзаш дӀаухийтала шердеш. Цу дакъе дунен крайнсна районашца а, США оагӀонгахьара дукха халкъашта юкъерча боаьша нормаш талхаеш хилара духьала хӀама ца оалаш раьна йолаш кабинета леладу гӀулакхаш. Съезда делегаташа белгалдаьккхар, малхбузеньевропейски цхьадолча мехкашка керда американски ядерни ракеташ оттаьра хьакъехьара НАТО решени кхоачашдеьро шиӀ кхерамалеи шиӀ союзникий кхерамалеи Ӏалашьяра ответни гӀулакхаш дикна ярӀйоацача кхоачаьлой Советски Союз, аьнна.

Дукха дукхагӀбараш тӀехьа а болаш съездо могаляьд лоархӀаме политически документ — кхерамале Ӏалашьяра дешашта йола резолюци. Цу тӀа, масала, белгалдаьккхад ядерни герзаш дӀахо сихагӀа хьаделга кхераме хӀама хилар, тӀема кийчон оехле хила еш яха агрессивни натовски концепци харц а ю. Документа тӀа белгалдаьккхад НАТО-и Варшавски Договорен доакъашхой йолча пачхалкхьалхенашта юкъе низаш духьала ца лаьаре хьакъехьа, цу дакъе ядерни герз эггара хьалха ца тохар а долаш, договор дика дергдац, аьнна. Съезда делегаташа хьалийхад Малхбузен Европе керда американски ядерни ракеташ оттаелга соцалара цига оттаьь «Першинг-2» а тӀемаш дола ракеташ а арадаьр. Европах тактически ядерни герз доацаш йола зона хьаяр.

Юха а СДПГ председатела лаьрча Вилли Брандта парте тӀахьийхай дӀахо йолача хана мехкаш доадарв бола бехктохаш пайда дӀатӀаца кийча хила а кагаргдолаш хила а.

ВӀарча хьайнцача СДПГ Эссенски съездо вӀаьхенад оппозице яхача тӀехьагӀа парте шиӀ мутӀараш кхотадьяга, американски ядерни ракеташ оттаера хьакъехьарча лена кхы а хьадагӀа йола позици лаьцы хилар. Из на ӀатӀкаш дусаргдац, шиӀ арггӀа бахача наха юкъе СДПГ сий лакхдаера, цул совгӀа партера дукха дукхагӀбараш ФРГ-ах Вашингтона ядерни керма мара чӀоагӀа духьала а ба.

Ю. РОМАНЦЕВ,
В. ЧЕРНЫШЕВ,
И. МАСЛОВ.
(ТАСС).

КОМСИЙ КӀОТАРГ КАМАЬРШАГӀА ХИЛА ЕЗА

488 гектар лоац «Новогорский» яхача совхозе комсий бешанаша. Совхха егӀа 40 гектара тӀера яраш мара яц царех ца латаш. ХӀьата а нъонача комсий бешанех къаьстта дукха деза. ГӀулакх миштта латт аьнча, духхьашха егӀар уж болхаме комсий эггара бӀарсагӀча моастагӀчоа филоксерана духьала лоатталургйола, лаьрххӀа цу гӀулакха кийтаь комсий гаьнаш а ена. Реалинтели ялана цӀи дезача турчний софтак яр уж.

Уж комсаш дӀа а егӀа йоалейар совхоз дийла шийна дагадаьлла хӀама, республикерча берригача комсаш лелераьшта дагадаьтӀа хӀама кхоачаш, хӀана аьнча, вай комсаш лелерий кхоане уж лаьрххӀа дӀайогӀа кийчъяь комсаш йогӀа боларах хийша яр. ХӀанз дена цхьанна а совхоза йиш яц, лаьрххӀа дӀайогӀа кийчъяь комсий гаьнаш а йогӀаш мара комсий бешамашта реставраци е а нердалрао хьие а. ДӀайогӀаш йола материал дӀаеш кийчъе еза «Чеченингушвино» объединене хӀара боахаме. Цу гӀулакха 10 совхозе хьалхе лаьрххӀа йола плодопитомнически бригадаш, хӀьата хӀара совхоза хила еза шиӀ специализированни звено. Цул совгӀа, бохаме вӀаштӀехьдоаккх дӀайогӀа материал кийчьелга.

Латаш йоацача комсашта гӀулакх ду Темирсултанов Альмада кулгалдача ворхӀлагӀча бригада. Гаьнаш егӀай 3х1,5 схемагӀа, цо йиш хулийт хӀара гектара тӀа 2222 комсий кӀотарг хилийта. Вайча тоханаьмо хьахьекхад дӀаегӀача еррагача комсий гаьнех 72 процент денна хилар, хӀьата нарарча шера гурахьа ремонт е лаьрхӀад къонача комсий беша — йоккъенарий метта керда комсий гаьнаш а йогӀаш.

ХӀьата чӀоагӀа лоархӀаме хӀама да А. Темирсултанова бригада укх гуракьа кӀотаргаш дӀатӀаехкаре бӀоагӀна догӀа а царех аьнна сайрг тоха а болалуш хилар; цо йиш хулийтаргьа хьалхара комсий хьувкьам цун цу даьлча чуба, вайтӀа аьнча, комсаш хьальехха уж кхо шу даьна дидалгӀча шере чу яьлча мара ца болалуча моттиганнахуа 1—2 шу хьалха.

Кердача бешал совгӀа 33,5 гектара тӀарча латаш йолча комсашта а гӀулакх ду ворхӀлегӀча бригада. Филоксера чӀоагӀа ае дар бахьан долаш, совхоза кхьача плантацешка а санна, чӀоагӀа нийдахьалийтай комсаш. ХӀьата а доле деннад комсаш лелаераша укх шера хӀара гектара тӀара 47 центнер йоаш комсаш чуя.

Эггара лакхагӀа да укх шера ши орден лелаеча коммуниста Эгиноева Зулиас нуьтал дача бригада тӀаийца социалистически декхараш. Цо лаьрхӀад ше гӀулакх дача 57 гектарах юкъера лаьрххӀа хӀаране тӀа 80 центнер комсаш кхее.

ВорхӀ я совхозе комсаш лелаю бригада. Царех кханне толаме кхоачашьйир шоай планови заданеш. Уж яр З. Эгиноевий, З. Валиевий, М. Дианиева, В. Умалатова, А. Уласбий бригадаш. Еррига совхоз хьайнцача рентабельни я комсий бешамаш. Дика пайда белар цар боахама, комсаш дӀахийтара план кхоачаш а на еш печчальлахьен дешар тӀаеса доаланелье.

Къайле а боацаш долчча бесса дийцаее, йоацаш ца, комсаш йоккъара план кхоачаш цо еш йисара бахьан ует во лакар, документацина хаддаме оформлени на яр, лерттӀа доал ца дар долга. Цу гӀулакх бехке бар цу хана боахама керте латтараш, хӀана аьнча, белгала цар бехкагӀа йисар дӀа ца йоаша - 188 гектара тӀа хинна дӀаяха оттаь комсаш. ДӀаяха езаш хиина комсаш тӀахнинача латтала дӀайогӀа йиш хилаш ердда комсаш. Цудукха цо дала дегаш хиннар хьадаланзар цу лаьтта. Даха шу чакхдоаллаш дӀаьлар уж комсаш, хӀьата лакхе ма аллара, цу лаьтта керда комсаш йогӀа а болабелар.

— Пятилетка дешалгӀча шере еннай тхоьа хӀара гектара тӀа 48,5 центнерах кӀезига йоаеш комсаш чуяра план, — йоах совхоза директора, комсаш лелаеча опытни агронома М. Ахматова. — Аьна оаха тхоашта де мел могар ду, план тӀех кхоачаьпара. ТӀагӀертта къовсам лоаттабу продукцега дӀадодар лохдара.

Цу дакъе хӀанзое а дикка хӀамаш карегӀдийнад комсаш лелаеращта. Хьувкьам алсамбаккхара бола къовсам дӀаболабаь цар дӀадахача шера гурахьа, комсаш хӀара гӀулакх дика вӀаштӀехьдаьккха чакх а доакхаш, уж шелалю ве дергдоацаш дӀа а къоалаш. Цар вӀаштӀехьдаьлар 200 гектара тӀара комсашта дика хий дилла — хӀара гектарга кхаьчар 1500 кубометра боараме хий.

Техника дика кийча а я комсий гаьнаш хьалста а саьргех лета хьаьта дӀалакка а болабелар совхозе 27 марта. Цхьатарра болх беш яр 23 агрегат. Из болх чакхбаьнихар массанахьа а цхьан ханна а дикка а. Масал а гойташ къахьийгар тракториста Тарамоз Лячае, Даутгиреев Висхана, Темирсултанов Рамзана, Даутгиреев Султана, Вацуев Рамзана, кхыбараш.

Агрегаташта тӀехьа комсий бешамашка арабахар бӀаьш бода болхлой, цар ремонт йора шпалераща, гаьнаш царех хьалхехар, 25 апреле чакхбаьлар из лоархӀаме болх. Специалисташа лаккха мах бир цар хьийча хьи.

Гаьнаш хьалийкха яьнча участкашка, цу сахьате хий дехнара дола харшаш дьахар механизатораша, болабелар комсашта хьалхара вегетационни полив е. ХӀара гектара 200 кубометр кхоачийташ диллар хий (цул совгӀа, догӀаш а дийлхад дикка). Хьалхара опрыскивани а яй комсашта бордоски жидкостаца.

Лоацца аьнча, хӀанзле дараш дукха да, дукха гӀулакхаш да «Новогорский» совхоза комсаш лелаераша хьувкьам лаккхара хӀанз деш дараш а. Цхьаькха а комсий гектар йиса йиш яц укх шера мел эшар де кийча йола а доацаш. Из дулургда, нагахьа санна бригадаша коллективни подряд, боахама юкъедоаладой, берригача комсаш лелаераш шоай къахьегамах тӀехьара хьахулар лакхде гӀерташ, хьувкьам алсамбаккха гӀерташ болх бой. ХӀьата цуьга хьежжа хург ма дий хӀаране ахча, комсаш лелаеча хӀаца дезалгара хьаь.

Из хургба мехка Кхачан программа кхоачашъярга, КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленума решенеш, «Серп и молот» яхача заводо коллективаца вӀашагӀкийттача къамаьа деш КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела К. У. Черненко енна указаней чакхьяхаргахьа бохача новкъа болча гӀа.

П. ЕФИМОВ.

«МАССАНЕ ЦХЬАНА УЙЛА Е ЕЗА»

Укх шера 3-ча апреле тха газета тIа зорбатъя араяьлар, «Массане цхьана уйла е еза» яха письмой лерагIа язъяь Х. Аушевай статья.

Цу тIа дувцар Назрановски районерча школашка неттаяш литературех хьехара гIулакх ледара латташ хиларахи цхьабола хьехархой боагIача бесса дешархошта знанеш ялара кийча ца хиларахи.

Газет дешараша цу статьях аьнна редакце дукха кехаташ дахийтад. Царех цхьадараш оаха кепатох.

ДИКАГIА КИЙЧБЕ ХЬЕХАРХОЙ

«Юкъарча дешарен профессиональни школа реформа керттерча лостамех» болча КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленума социам тIа аьннад: «Реформа юкъарча дешарен профессиональни школа болх дикагIа диллача кердача лагIа тIа баккха, цун бахкацара кхоачамбоаларащ дIадаха, дешархошка Iилман кIийлепащ кIоаргга Iомайтаьгга, коммунистически хьехамах кIоатIа тешаш, къахьегамца безам болаш, нравственни цIена хургболаш уж кхеболга, дукха къамаш дахаш йола вай социалистически Даьхе езаш, из ловре кийча болаш, пролетарски интернационализма уйлаш йолаш хургболаш царна кхетам лугга Iалашде лаьрхIа я».

Реформа чакхъяккхаро торо йургъя дешархой знанеш лакхъелгеи царна къахьегама кхетам лулгеи овлангара кхийца товде.

Вай республике кIезига яц тахан дешархойх мабарра бола образованни, массейолча оагIорахьара дегIаьвьхка, дикагIдола морально - этически нравственни гIулакхаш доахкаш бола чах хьалкхебеш йола школаш. Республике хьалкхийна болх беш ба шоай хьинарца, эзделца, знанешца дешархошта меттел, даьшта-ноаношта а кхыча наха а шоаш безабайтта бола хьехархой.

Бакъда, халахете а, республика дукхача школашка ледара лел дешархошта знанеши кхетами балара гIулакх. Укхаза Iалаьмите дукха объективни субъективни фактораш я: школай материально-технически база ледара хилар, дукха долча предметегIа педагогически кадраш тоъаш ца хилар, школашка дешархойн ВУЗашка студенташ кийчбара бала ьсала хилар, ишта кхыдараш. Цунца цхьена белгалдаккха доагIа республике лакхехьарои юкъереи образовани йолаш йола кадраш кийчъеш шин ВУЗи шин педучилище хилар.

Кагирхошта, къаьстта дешархошта хьехамы кхетами балара гIулакх деррига халкъа, берригача мехка гIулакх долга кхетаде декхарийла ва хIара советски саг.

Лакхехьа дийцачунца дувзаденна боккха теркам тIеозаш я укх шера 3-ча апреле арадаьннача «Сердало» газета тIа кепа теха «Массане цхьана уйла е еза» яха статья.

Автора статья тIа айъя проблемаш Iалаьмате доархIамен актуальни я. Цу тIа юкъача проблемаша гIулакха дог лазаш вола саг сатийна вутаргвац. Цудухьа массане цхьана уйла а ьа даиха деза уж дешаш, тIаккха дукхагIа пайда барга царех.

Укхаза дувцаш, дар да школай, ВУЗий, хьехархой говзал лакхъяра института, РСФСР просвещене Министерства къаман школай института Нохч - ГIалгIай филиала, Нохч - ГIалгIай историе, социологеи филологеи Iилма-тоххама института болх вIашн айхха буввам болаш, гIулакх овлангара хийца, тоадара тIадерзадаь хила деза, яхилга.

Газета тIа юкъаш йола факташ Назрановски районера яле а, цу тайпара даьт дешархой кийчбелга республика кхьча районашкарча юртий школашка а.

Се педагогически образовани йолаш а цхьан хана Веденски района школе болх баь а, хIанз а тIехьа школай дешашцара буввам лаьгI ца боаийташ, даим сай теркамга доаттабеш се хиларца дувзаденна республика юрташкарча школашкарча кхоачамбоацарех а уж дIадахара гIо дергдолча цхьадолча наькъах а дувца безам ба са.

Лакхерча классашкарча дешархоша шоай йоазон балхашка дукха гIалаташ деш хилча, из хьалхарча даькъе школа, хьехархочун предметашна бехк ба.

Укхаза ала деза, хьехархочун образоване боарам лоха хилар, цун ший бала ледара хилар да керттера бахьан, предмет хьехара методика тIехьадиса хилар а доацаш. Бакъда, методика а дешархошта йоагIаш йола знанеш ялара лоархIаме дакъа да.

Лаха образовани йола, грамотни хьехархо юрта е городе вар аьнна бIобашха доацаш, ший дешархой знанеш боагIача боарам тIа яха гIертаргва, цун цу гIулакха тIа аьттув бола декхар а да. Цхьайолча школай, къаьстта юрташкарча, хьехархоша словесникаша доагIача бесса дIадехад дешархошкара класса арахья Iомае езараш меттел, программагIа йоагIараш а художественни произведенеш Iомаелга, тайп-тайпара литература дешарца дар шоай саккетам лакхбалге грамотно язде уж Iомалулгеи. Цигара хьадоагIаш да дешархошта эрсий а наьна а меттала лерттIа, гIалат доацаш, къамаьл, йоазув де ца хар, словарни запас къезига хилар.

Дешархошка творчески уйла яйта, урокех къахьегийта, царна хьалхашка доашхалургдола декхараш уттаде, дешархошта ца йоазаши кIезига йовзаши йола событеш, факташ кIоаргга йовзийта, эрсий, доахол арахьарча, нохчий, гIалгIай классикий литературни произведеней кIоаргга анализ е езача, халахете а, юрташкарча школай цхьаболча хьехархоша дешархой цхьа задани е упражнени а яле шоаш болх бе Iохошабу. Укхазара хьадоагIаш да школашкара Iалаьмате дукха выпускникаш знанеи кIезига йолаш, арахецаш хилара динеи тIехдикен знанеш йолаш бараш кIезига хила ца хилари.

Из гIулакх шитта хьадоагIаш хилара бахьан сона хетачох латт: цхьа-дале, школашка кулгалхоша (завучеи директорен) доагIаш дола гIо-новкъостал дац къоначa хьехархошта, ледара болча хьехархой урокашка кIезига хул, тIаькъавеш лоттабаш хьехархой шоайла урокашка хьаре, вIаши кхоачамбоацараш теркам а деш новкъосталдара. Школашта Iадалмате кIезига гIо ду халкъа образоване районий отдела методисташа. Халахете а, райОНО болхлой хьехархошта гIо дара-а тIакьожам лоаттабара а хьакъ тхьа юрташкарча школай хьехархой урокашка кIезига хул.

Цу даьгъа геттара тамашийна да лоха знанеш йола абитуриенташ мичча тайпара этте а конкурсах чакх а баьле вузашка деша дIаотташ хилар. Бакъда, дешар дIадоладелча гучадоал цу студентий знанеш во хилар, юкъерча школа программа а царна ховш ца хилар, институте деша вагIача сага ха дезаш дола хIамаш кхетаде уж кийча ца хилар. Царех дукхагIа барашка халла увзабеш лакхехьара дешара заведени чакхйоаккхийт. Вайна махарра уж ба-кх школе хьеха юха болхаш бараш.

Укхаза хьалхашка хаттар отт: мала кийчвергва цу ледарча хьехархочо? малагIа кIоарга знанеш лургъя цо дешархошта? Къайла дихьа эшаш хIама дац... вай университето укх тIехьарча шерашка арахецаш бола цхьабола выпускникаш масехк шера школе болх а бий, цу системера дIа а баьле дIаболх, е республикай арахьа договорагIа болх бе болх. Лакха квалификаци йола специалисташ боагIача бесса ца кийчбера цхадолча даьъе бехке я вай университети институти.

Шоаша кхиначa бесе университета болхлоша яхачох план кхоачашъяра абитуриенташ дIачу ца ийцача балац уж, хIьта вIалла боачул знанеш дика ене а хилар тол, яхилга нийса дац.

Цхьаьккха дича а тесса дита йиш йоаца хIама да филологически факультета цхьоалагIча курса студенташа шоай диктанташка 38 — 45 гIалат деш хилар. Укхазара хьадоагIаш да ловш дале а деце а студенташ дешара дIабаха безаш хилар. Да а доагIаш хаттар отт укхаза: мишта кхаьчаб уж абитуриенташ университете, экзаменаш дIа а ена, конкурсах чакх а баьнна? Цу депий уйла йича бакъахьа я Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета кулгалхоша.

Ш. АХМАДОВ,
исторически Iилмай кандидат.

Книжка цIей

Дукха нах гулбеннаб Грознерча С. М. Кирова цIерагIча культуран салаIарен парка, массехк моттига доахаш да наха дукхагIа къердаш доле художественни литература, укхазара соагIаташ — моттигерча яздерхоша автографаш язъяь книжкаш чуьоргда дукхачар.

Укх тайпара книжка цIей эгара хьалха хулаш дац укхаза, традици а хинна дIаэттад хIара шера май бутт дIабовча хана из чекхдаккхар. ХIьта хIанзара аргIанара вовхIагIа цIей Сийлакь - боккхача Даймехка тIам тIа Котало яьккха 40 шу дузара хетадаь дар.

Книжкаш дезараша доаз укхаза литература кердалараш, прозаикий а поэтий а кхоаллама планеш.

ЦIейна юкъе даьъе лоацаш ба Сийлакь - боккхача Даймехка тIема доакъашхой Чуманов Михаил Александрович, Халуаев Берса Мухьмад, Воронин Сергей Тимофеевич, Шамнов Виктор Кирьянович. Уж а уж сена бола бIаьш тIема доакъашхой а ба литература дукхача произведеней турпалаш е хинна дIайттарех.

Дог гIоздаьнна тIехц гулбенараш вай республикера цIн яза боле писателаш, царех ва Нохч - ГIалгIайчен халкъа писатель Боков Ахьмад, Нохч-ГIалгIайчен Ленински комсомола преми лауреат Чахкиев СаIид, ишта журналист, Сийлакь-боккхача Даймехка тIема доакъашто, стихаш язьеш вола П. П. Попов. Цар произведенешка йоккха моттиг дIалоацаш а машара, патриотизма, Даьхенцарча безама тема. Из къаьтта гуш да цар укхаза оаичарех а.

М. Ю. Лермонтова цIерагIча Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен эрсий драмтеатра актераша гойт «Эрсий доша» яха спектакльера сцена, хIьта моттигерча книжкай издательство арадаргдолча книжкаех дувц йоахкагIйола редактора Г. И. Яблоновс.

КIоаргга чулоацам бола программа гойтар № 41 йолча юкъерча школа агитбригада а.

С. АРЧАКОВ.

СУРТА ТIА: шинна цIейна юкъе даьъе лоацаш яздархочуи С. Чахкиева, тIема авторана М. Хачуровна … кхоллараш.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ВЕЗА ХЬАЬША

Малгобекски культура Дворецe гулбелар городе бахкаш дукха нах, школай дешархой. Укхаза а хилар книжка цIей. Из кийчдеш дукха къахьийгадар городской библиотека библиотекара Илиева Маринас. Школьникашта дегаьа Iомае литературни произведенеш хоржаш, царна уж шаьръе накъостая деш дикка белхаш дар цо. Къаьстта дегагIоз хиннар гулбеннарашта шоаш болча дукхавезаш вола хьаьше вараш. Из вар республика халкъа яздархо Боков Ахьмад.

Яздархочо дийцар Малгобекерча бахархоще тулача хIара вIашагIкхетаро ший дег чу йоза дар юташ хиларах, ший кхоллама, къаьстта а теркам тIебихийтар тIема дуьхьала, машара темах язъяча произведенешта. Цул тIехьагIа шоп делар нахе хаттарашта, книжкаш тIа автографаш йитар.

Книжка цIей хиларах торра укхаза доахаш дар наха дезаденна дIайдеш дола художественни литература.

А. ОСМАНОВ.

ФУТБОЛ

Хала яьккха котало

ВIаштта шоаш Грозне лаьар «Терек», хьалхара ловзар хоеш ма хиллара Астраханера «Волгарь» эшаеш чакхдаьлар. ХIьта самардийнахьа грозненцаша тIалийцар город Волжскера баьхка хьаьший — «Торпедо» яхача команда футболисташ. Укх шера цхьа па вIйшача «Терека» котало йоаккхаргIхиларах дог тийшабар футбол езаш Серго Орджоникидзе цIерагIча стадиона тIа гулбеннараш.

Духхьашха къовсалуш яцар уж шин команда, мехка чемпионате даькъа а лоацаш хIанз пхийттазлагIа къовсалуш яр. Хьалха хинна дийтта ловзар дукхагIа «Терек» мотъловлаш чакхдийнад. ХIьта укх къовсаме тоаш малагIа команда хургъя аьй хала дар, цхьа ловзар чакх ца даьлча.

Ловзара хьалхара минута дIайолалушше а хьаьший наIараштахьа болалу грозненций нападающеш. Царна кхера хьа ца боалаш, кхерам тунсаш кул уж. Къаьстта а бIаргкIалара валийтацар Волжскерча футболисташа грозненец Садаев Умар. Бакъда, шие лоравой а наIарашка бургац чу ца тоханза. Iергвоадаш волча Садаева защитникаша мелал гойта моттиг нийсъелча чутох хьалхара гол. Из хилар къовсам дIаболабеннача пхелагIча минуте. Счет 1:0 хул, грозненцаш кот а болаш. Цхьан голах кхоачам баь Iе безам боаца вай мехкахой массехаза а атаке хул, белгалдаккха деза дIа-юха луш йола бургац нийса луш, барт болаш, техника дика йолаш уж ловзаш хинна хилар. Цудухьа массехказа ира, хIанз-хIана гол чутохаргъя яха моттигаш нийсу «Торпедо» наIарашка.

Чакхйоал хьалхара тайм. Бакъда, хьалхарча тайме шоай наIараш лораеш Волжскера спортсменаш хиннабале, шоллагIча тайме из аргIа «Терекага» хкоач. ВIалла дага ца хиннача тайпара хувцалу хьал. Грозненцаш геттара меньа, во ловз, хьаьший даим а атаке ух. ХIьта а цхьа атака дика чакхйоах грозненцапа, юха а гол чутох Садаев Умара. Счет 2:0 хул.

Цул тIехьагIа боьъонца сатийна болча «Терека» футболисташта кхо минута дIадехьа вIалла дага па хиннар хул. Торпедовца Мероничев Сергея нийса чутох Колосова наIарашка гол.

Хеталора, хIанз-м хьинаре, сиха, дика ловзаргъя «Терек». Бакъда, из хеталуш мара лацар. Ерригача командана наIараш лоравеш яр из, кхы гол хьачу ца йоаккхийташ дика а Iийра.

Ишта счет 2:1 йолаш чакхдаьлар из ловзар.

АргIанара шин ловзар «Терека» хьоашалгIа яха чакхдоаккхаргда: 3 июне Ставрополерча «Динамоцей» 7 июне Пятигорскерча «Машукацей».

А. САЛИЕВ.

Грознерча «Динамо» яхача стадионе хилар тайп-тайпарча городашкарча кооперативни техникумашта юкъера хIйнача атлетиках РСФСР хьалхле яккхара йола яхьаш. Цига яр тIкъеста команда, хIьта финальни къовсамашка даькъа лаца торе хулайташ дар укхаза хьалхара моттиг лаьккхар.

Чакхйоал яхь. хьалхара моттиг Грознерча кооперативни техникума команда йоаккх, шоллагIа хул Нальчикера спортсменаш, кхоалагIа — ставропольцаша.

Грознерцаш юкъе къаьстта белгалъаьлар 400, 800, 1500 метр дистанцеш тIа бойдараш юкъе хьалха яла Хадизиева Макка.

СУРТА ТIА: Грозне юрача къовсамий цхьа момент. хьалхагIа йодар а Хадизиева Макка.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 МАЙ

17.00 — Бераш та яьрIа. Мультфильмай сборник.
17.50 — Хьалхаяьттача опыта школа. Лакхарча хьуньярий мастер В. Иодзева. (гIалгIай м.).
18.10 — «Нохч - ГIалгIайчен дий».
18.30 — «Тхьамма леладар пайда тIаболагIаш гIулакх да» (нохчий м.).
19.00 — «Письмо яздыр саг ва» (гIалгIай м.).
19.20 — «Йийса даьхьана кийла шуна, бераш!».
19.40 — «Се деза уе да». Художественни фильм.

30 МАЙ

16.35 — Фильм — бераш. «Мурудни города …», 1 сери.
17.40 — «Шоана, дайн нохчийн!» (гIалгIай м.).
18.10 — «Нохч-ГIалгIайчен дий».
18.30 — «Яхь лоаве, дентагIал да, новкъостал а ду».
19.00 — Пропагандистий министерства школе. Партийни просвещение системе тIехьарча занятех лаьца.
19.30 — Киножурнал.
19.40 — Хьайбай боахама …

РАДИО

29 МАЙ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий м.).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий м.).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай м.).
6.55 — Хоамаш. Хоттамах лаьца (эрсий м.).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий, гIалгIай м.).
8.36 — «Вахара хьисап — советски» (нохчий м.).
8.46 — Инструментальни ашараш.
9.30 — «Къона замахо» яха радиожурнал (гIалгIай м.).
10.00 — Передачий программа. Хоттамех лаьца.
10.01 — Сийлакь-боккхача Даймехка тIема тептар. Керчь яхача города тIема сийле (эрсий м.).
10.15 — «ДикагIа пайда … къахьегама …» (нохчий м.).
10.30 — «… » (гIалгIай м.).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий м.).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий м.).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай м.).
18.30 — «Юртара …» (эрсий м.).

УКВ

17.00 — А. Твардовскин «Василий Теркин» яхача поэмах оттаяь литературно-музыкальни композици.
17.31 — Дикаев СаIида …
18.36 — «Тха музыкальни галерей».

30 МАЙ

6.00 — Керда хоамаш (эрсий м.).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий м.).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай м.).
6.55 — Хоамаш. Хоттам (эрсий м.).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъа» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий м.).
8.33 — Передачий программа (нохчий м.).
8.36 — КПСС ЦК … Пленума социамаша белгалбаьккхача хьисапе дIабоахка йола атеистически болх (эрсий м.).
8.52—9.00 — «Советски … тоьладе цхьанна а бетта яц» (нохчий м.).
11.15 — Дика обрядий … чулоацам (гIалгIай м.).
11.25 — «Атеистически дуьцараш» (нохчий м.).
11.45 — «Динадар … дине?» (эрсий м.).
16.00 — Передачий программа. Хоттам (эрсий м.).
16.01 — «Къахьегама … кхиеу» (нохчий м.).
16.15 — «… » (гIалгIай м.).
16.40 — «Сатирически байташ» (нохчий м.).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий м.).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий м.).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай м.).
18.30 — «Мерза … дола зулами» (нохчий м.).

УКВ

17.00 — «Полесье …» — музыкальни дувцар.
17.23 — «Сийдолча … лаьца».
18.14 — Нохч-ГIалгIай … концерт.
18.26 — Инструментальни ашараш.

Хоттам

Тахан республике гIоллен Грозней моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 20—25, Грозне 23—25 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моркхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка юкъ-юкъе догIа а, делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсанна 10—15, дийнахьа 19—24 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Республика экранаш тIа

«БЕРТИЙ КIОАГ»

Дукха аьча а довзийтаьяь цхьа зIамсаг дагa а доаш вод цхьан йоккха йоацача районни городера Фрунзе ше хьавоалавеш йоагIача шолацен машина чура. Эггара хьалха лоткьам эшар хин Ахметова туалалуш, эгIазъухаш дора къамаьл. Бакъда, белгала ховш дар цо цхьа хIама къайлакхухьалга. ХIьта хIанз капитана Маликова оперативни группана хьалхашка декхар эттар мамотта сихагIа веддар хьалица. Бакъда, дукха ха ялалехьа гучадоал Ахметов лехаш милице меттел, чIоагIа дира зуламхой а хилар.

Ишта дIадолалу киргизски кинематографистaша даьккха «Бертий кIоаг» яха керда кинолента.

Картина режиссер - постановщик ва СССР пачхьалкхен премей Киргизе ленински комсомола премеи лауреат Болотбек Шамшиев. Цо ший болх дIаболабаьб документальни кинорга. Шамшиева хьалхарча денташа вай мехка а довзал арахьарча мехкашка а хиннача кинофестивалашка призаш а яьлай. Режиссера цIи шера дIайоаийтарех да «Иссык-Куля ала бесара машаш». «Кармина дукъагIа ялия гойт» яхача фильмашка.

«Бертий кIоаг» зуламе гIулакхаш леладечар шоашта юкъеяхача зIамсага кхелах йола ира сюжет дола драма я. Из фильм довккхаш хинараша шоашта хьалхашка оттадаь керттера декхар саг из зал нравственно эшавалара бахьан лохилга дар. Фильма керттерча турпала роль Iалаьмате гойза а дика а ловзаю вовзаш волча актера Нигматуллин Толгата. Из вайна вайна «ХХ бIаьшерен пираташ», «Топ кхосса бокъо яр», «Провинциальни романс» яхача а ишта кхыдолча а арителашта дезаденнача фильмашка.

Духхьал из хиннача бесса гойт вайна чIоагIа къиза саг социалистически общества воккха моастагI, дукхача наьха цIий тIадолаш вола Бахан актера Кененбай Кожабекова. Чокморов Сулейменула ловзаю йоккха опыт йолча, цIаккха ший лерагIа волаш воацача полковника роль.

Иштта фильме даькъа доацаш хиннаб актераш Темирова, Ж. Аралбаев, А. Малоташ, Н. Крюков, М. Малбетов, иштта кхыбараш.

Цу фильме вайна гургва вай мехкахо Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артист Дудаев Муса.

«ДIАДАХАР ГIАЛАТЬ ХИННАД»

Испански кинематографисташа гойт мелодрама жанрагIа даьккха цхьан мискача йIий кхелах дувцаш дола керда кинолента.

Картина автораша гIоза хьагойт экрана тIа 19 бIаьшере чакхйоалаш хинна атмосфера, цунца цхьана цар арителa гойт Мадрида улицаш, цIенош, ковнаш, цу хана йоагIаш хинна костюмаш, прическаш, иштта кхыдараш.

В. КОВАЛЕВА,
Нохч - ГIалгIай АССР Пачхьалкхен кино йоккхагIйола редактор.

Хьамсара газет дешараш!

ДIАДОЛАДЕННАД 1984 ШЕРА ШОЛЛАГIЧА АХ ШЕРА

«СЕРДАЛО»

ГАЗЕТА ЯЗЛУГА

Газет язду республика почтови отделенешка, «Союзпечата» агентствашо, предприятешкарчо, организацешкарча, учрежденешкарча общественни уполномоченнеша.

Газет яздара мах (ах шера)—2 соми 4 кепиги.

ИЗ ДОШ ДИЙЦА IЕ ЙИШ ЯЦ...

...Дукха ха йоацаш из йийшар Аушева Хьавас «Сердало» газета тIа язъяь «Массане цхьана уйла е еза» яха статья. Цу тIа дувц Назрановски районерча школашкарча ийрчача суртах лаьца. Дукхача кхоачамбоацараштa юкъера алхха цхьадараш мара доаладаьдац цу тIа, бакъда, ма хала да уж а ла...

Совхца лаьар со Назрановски районера СурхотIара № 2 йола школа чакхъьяккха. «Пхиаш» мара йоаца аттестат ба а доаллаш сре со дукхача хана деза сайна езаенна физика хьехархочун профессе Iомае лаьрхIа Нохч-ГIалгIай пединституте физико - математически факультета деша дIаотташ йола экзаменаш яла. Бакъда, халонаша духьале е йолаелча, со дитIехьагIа чIоагIагIа кхета яьлар сай къеча школанех лаккхьарча дешара заведенешта юкъе. чIоагIа безам а хинна, дукха къа ца хьийгача хьалтIадоалалургвоаца лерIа долгах.

ХIаьта со цхьа школа хийна ца Iеш цхьа-шиь юкъера къоастайкча Назрановски районерча йокха школашка а из санна ийрча сурт долга Аушевай статьяс ца довайтача а, районе школаш бувзаш болаш мел волчоа ховш да. КIоаргача уйланга кхувл цу деррига дуне сарцагIдаьлча а тоалургдий - хьогI аьнна хетийтача хьало соца 1-гIча курсе багIа, со санна Назрановски школашкара из ийрча сурт довзаш бола, хьехархой а хинна шоай школашка юха баха лерхIаш бола са новкъостий а...

«Малав-теш бехке?» — яха хаттар оттаде безам ба укхава. ХIаьта юп луш дола дешаш дукхача тайпара дах хьехархоша — дешархой, даьша - ноаноша хьехархой бехке бу. Бакъда, хьехархойн кулгалхойн бехкаш дIай-хьай декъаш лелаше а школа-м ший гIулакх деш я.

ХIара шера школашка юкъера образовани а ена. Даькеп бизза мехкарийн кагий нахи шоаш хец моттааш арахецараш-м шовзткъа - шовзттьей итт саг хиннa Iац... Укхаза масал доаладе безам ба са: бархI саг вар тхо цхьан школера, деша отт экзаменаш яла пединституте доагIаш. ХIаьта бийсанна наб ца еш, дийнахьа са ца лоIаш къахьийга со халла чакхъьалар, са ворхI новкъост, тIадоагIача шера юхадувла, аьнна, цIабахкийтар. Ала йиш йий-теш цу ворхI сага шоаш херна дIадоладаь гIулакх чакхдаккха безам бацар, аьнна? Яц!

ТIаккха малав-теш цунна бехке? Аушевас ма аллара, хьехархой бехк ба, царна шоашта «ца хоалга а, ца доалга а» да дешархой знанеш ьоагIача бесса ца хилар. Нийса хургдац аз сай школе шоай гIулакх дика ховш, дукха дезаш, шоашта хьалхашка латта лакха декхар нийса кхоачашдеш бола, хьехархой бац аьлча. Аушев Беслан Орцисович, Шанхоева Сахират Асхабовна, Аушев Алихан Ахмедович, Богатырева Лайла Асхабовна, Нальгиев Магомед Юсупович царех ба. Бакъда, уж кIезига ба (итташта юкъе цаIаш), цар дерхьагойтац школа тIехьа ийса, хиларо. ХIьта цунна кIезига бехке яц совхоз «Маяк». ХIаьнна аьлча, къьхата тIа яз-м дар совхоз тха школа «шеф» болгах лаьца. Бакъда, цу совхозо из бакъдеш даь хьатув маха массел хIама дац. Теша безам ба, реформо маьхара школа Iалашъергйолаш, массе а оагIорахьара кхоачамбоацараш, шоай низ ма кхоачча кIезигдергдолаш бола «шефаш» цу совхоза кулгалхой а болхлой а хургба, аьнна. ХIаьта Iай хьежа малх санна районера наггахьа гучаювлаш йолча «комиссех», хийнца ала йиш я хьабоалаш пайда бац, аьнна. Шоашна диренце дIахьекхача «каьхатилгех» шоаш ца теше а, цар из къайлаьху, къайлахьу шоашта бIарга мел дайна кхоачамбоацараш, бIаргаш дIакъовла доадеш латтача геттара зIамигача, хозача, цхьаккха хIамах дегабуаш ца беча берилгий а.

Бакъда, юрташкарча школашка ужаш с воккаш бац царех, аьнна, тесса дитад из гIулакх школа болхлоша а районе болхлоша а... «Массане уйла е еза» — йоах Аушевас ший статьи тIа. ХIьта са ала безам ба сайца физмате деша мел багIача, хьехархой а хинна Назрановски районе юхабаха лерхIаш болча студентий цIерагIа: деррига дуне сарцагIа а даьнна овлангара хувца деза из гIулакх, 1983 шера июньски а 1984 шера апрельски а КПСС ЦК Пленумаша ногахьча реформо ма яххара цу гIулакха йоакхо е еза. Бераш вай кхоане я, тIаккха кхоанен йоагIаш йола уйла тахан ца йича яргьац, ца йой тIехьа а хургьяц. Духхьал уйла яь ца Iеш, сихха болх тоалургбола хIама дича бакъахьа я да.

П. ЭСТОМИРОВА,
Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен педагогически институтa студентка.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковские ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-65-07; бехктоххаш секретара — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культуре — 2-64-75; письмой — 2-85-64; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-65-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ05165. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковские, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2412.